

Els pressupòsits processals i l'objecte del procés civil declaratiu

Teresa Armenta Deu

PID_00196947

Índex

Introducció	7
Objectius	9
1. Introducció i característiques generals del procés civil	11
2. Naturalesa jurídica del procés	12
3. Diferents formes de procés. Breu recordatori	14
4. La jurisdicció dels tribunals civils	15
4.1. Extensió i límits de la jurisdicció dels tribunals espanyols: criteris d'atribució i tractament processal	15
4.1.1. Jurisdicció o competència internacional	15
4.1.2. Jurisdicció per raó de la matèria	18
5. La competència	20
5.1. Competència objectiva	20
5.1.1. Competència objectiva per raó de la matèria: jutjats mercantils i jutjats civils especialitzats	20
5.1.2. Competència objectiva per raó de la quantia	21
5.1.3. Tractament processal de la competència objectiva	21
5.2. Competència territorial	22
5.2.1. Criteris d'atribució de competència territorial	22
5.2.2. Tractament processal de la competència territorial	23
5.3. La declinatòria	24
5.3.1. Procediment	24
5.4. Competència funcional	25
5.4.1. Tractament processal de la competència funcional	26
5.5. Improrrogabilitat de jurisdicció i inderogabilitat de normes atributives de jurisdicció i competència	26
5.6. El repartiment	26
6. Les parts del procés civil. Concepte de <i>part</i>. Capacitat i compareixença en el procés	27
6.1. La capacitat per a ser part	27
6.2. La capacitat processal	28
6.2.1. Compareixença en judici de les persones naturals	28
6.2.2. Compareixença de persones jurídiques i entitats a les quals es reconeix capacitat per a actuar en judici	29
6.2.3. Manca de capacitat processal	29

6.3. Tractament processal de la capacitat per a ser part i de la capacitat processal	29
7. Representació processal i defensa tècnica.....	32
7.1. Representació tecnicoprocessal: caràcter preceptiu de la intervenció de procurador i excepcions	32
7.1.1. El poder	32
7.1.2. Representació i deures; provisió de fons i compte del procurador	33
7.1.3. Cessació del procurador	34
7.1.4. Tractament processal de la representació tecnicoprocessal	35
7.2. Defensa tècnica	35
7.2.1. Excepcions a la necessitat de defensa tècnica	35
7.2.2. Efectes de la intervenció no preceptiva d'advocat i procurador, quan aquesta es produeix	35
7.2.3. Designació d'advocat	36
7.2.4. Honoraris dels advocats	36
8. Legitimació i successió processal.....	37
8.1. Legitimació	37
8.1.1. Classes de legitimació	37
8.1.2. Legitimació ordinària	37
8.1.3. Legitimació extraordinària	38
8.1.4. Legitimació de persones públiques	40
8.1.5. Tractament processal de la legitimació	41
8.2. Interès legítim	41
8.3. Successió processal	42
8.3.1. Successió processal per mort de la part originària	42
8.3.2. Successió per transmissió de l'objecte litigiós	43
8.3.3. Successió per intervenció provocada	43
9. Pluralitat de parts: litisconsorci i intervenció de tercers.....	44
9.1. El litisconsorci	44
9.1.1. Pressupòsits	44
9.1.2. Forma de litigar dels litisconsorts	44
9.1.3. Efectes del litisconsorci	45
9.1.4. Litisconsorci voluntari i litisconsorci necessari	45
9.1.5. Classes de litisconsorci necessari	45
9.1.6. Tractament processal del litisconsorci	45
9.2. La intervenció de tercers	47
9.2.1. La intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats	47
9.2.2. La intervenció provocada	48
10. L'objecte del procés: els seus elements delimitadors.....	51
10.1. Elements delimitadors de l'objecte del procés; la demanda	51

10.1.1. Element subjectiu	52
10.1.2. Elements objectius: <i>petitum</i>	52
10.1.3. La <i>causa petendi</i> : teories de la substanciació i de la individualització	53
10.2. Extensió de les facultats judicials i objecte del procés	55
10.2.1. Extensió de les facultats judicials	55
10.2.2. Perspectiva externa i interna del procés: els anomenats objecte actual i objecte virtual del procés; la incidència de l'element temporal i la prescripció per a delimitar la causa de demanar	56
10.2.3. Accions constitutives	57
10.2.4. Concurs d'accions	57
11. Pluralitat d'objectes processals: acumulació d'accions i acumulació de processos.....	59
11.1. Acumulació d'accions: característiques generals	59
11.1.1. Acumulació d'accions simple i eventual	59
11.1.2. Requisits generals de tota acumulació d'accions	60
11.1.3. Acumulació objectiva d'accions en el judici verbal	61
11.1.4. Tractament processal de l'acumulació d'accions indeguda	62
11.1.5. Acumulació successiva: ampliació de la demanda i reconvenció	62
11.1.6. Efecte de l'acumulació d'accions	65
11.2. L'acumulació de processos	65
11.2.1. Legitimació per sol·licitar l'acumulació de processos i acumulació d'ofici	65
11.2.2. Causes d'acumulació de processos	66
11.2.3. Improcedència de l'acumulació de processos	67
11.2.4. Pressupòsits de l'acumulació de processos	68
11.2.5. Acumulació de judicis verbals	68
11.3. Procediment: l'absència d'efectes suspensius de la sol·licitud i les seves excepcions	69
11.3.1. Acumulació davant d'un mateix òrgan judicial	69
11.3.2. Acumulació de processos pendents davant de diversos tribunals	70
11.3.3. Acumulació de més de dos processos. Requeriments múltiples d'acumulació	71
11.3.4. Prohibició d'un segon incident d'acumulació	71
11.3.5. Acumulació en funció de la <i>vis atractiva</i> dels judicis universals	71
Resum.....	72
Activitats.....	75
Exercicis d'autoavaluació.....	75

Solucionari.....	79
Abreviatures.....	81
Glossari.....	82
Bibliografia.....	84

Introducció

El dret fonamental a una tutela judicial efectiva, previst en l'apartat primer de l'article 24 de la CE, troba plasmació en el procés civil de declaració. Es pretén resoldre els conflictes que apareguin entre particulars en l'àmbit civil i mercantil i proporcionar, per tant, una tutela jurisdiccional concreta. La LEC regula aquestes qüestions inspirant-se en el principi dispositiu i el principi d'aportació de part; per tant, l'autonomia privada constitueix un principi general. Aquesta regulació tendeix, en tot cas, a la simplificació procedimental i a la implantació d'un procés declaratiu caracteritzat per més oralitat, concentració i immediatesa.

Perquè els tribunals es pronunciïn sobre una determinada pretensió, no és suficient amb la presentació d'una demanda. És necessari, a més, que es compleixin una sèrie de **pressupòsits processals**:

- Que la demanda es presenti davant de l'òrgan judicial revestit de jurisdicció i competència per a conèixer el procés civil de declaració.
- Que les parts compareguin davant del tribunal amb tots els seus problemes de personalitat resolts; és a dir, es requereix, d'una banda, que els subjectes jurídics tinguin capacitat perquè sigui part, capacitat processal i legitimaació per a actuar en el procés, i de l'altra, la representació obligada mitjançant procurador i la imperativa assistència d'advocat, excepte en els casos previstos per la LEC.
- Que no es produeixin els anomenats *obstacles processals*, això és, que no hi hagi cosa jutjada, litispèndia, defecte en la manera de proposar la demanda, etc.

Només en el cas que es produeixin aquestes tres circumstàncies, s'obtindrà una sentència sobre el fons de l'assumpte. Si, en canvi, hi ha obstacles processals o no es presenten tots els pressupòsits processals, el tribunal s'haurà d'abstenir de dictar una sentència sobre la pretensió concreta sol·licitada en judici.

En l'apartat nou d'aquest mòdul didàctic, s'observa la possibilitat que en el procés civil intervingui una pluralitat de parts en qualsevol de les posicions processals. Aquesta actuació s'articula mitjançant el litisconsorci, tant voluntari com necessari, i la intervenció de tercers, tant de subjectes originàriament no demandants ni demandats com l'anomenada *intervenció provocada*.

L'estudi d'aquest mòdul didàctic no es limita a l'anàlisi dels pressupòsits processals, com a requisits la concurrència dels quals és indispensable perquè el jutge pugui dictar una resolució de fons, sinó que va més enllà en examinar **l'objecte del procés civil**.

Exposició de motius de la LEC (VIII)

"L'objecte del procés civil és un assumpte amb diverses facetes, totes elles de gran importància. Són conegudes les polèmiques doctrinals i les diferents teories i posicions acollides en la jurisprudència i en els treballs científics. En aquesta Llei, la matèria és regulada en diversos llocs, però el propòsit exclusiu de les noves regles és resoldre problemes reals, que la Llei de 1881 no resolvia resoldre ni facilitava resoldre."

Els supòsits en els quals en un mateix procés coexisteixen diversos objectes processals mereixen una menció singular. S'incideix, especialment, en l'estudi de l'acumulació d'accions i de l'acumulació de processos.

Objectius

En aquest mòdul didàctic trobareu els continguts i els instruments procedimentals indispensables per a aconseguir els objectius següents:

- 1.** Conèixer els diferents furs de jurisdicció i competència i entendre'n les finalitats.
- 2.** Saber el tractament processal de les normes sobre jurisdicció i competència i, principalment, la declinatòria com a instrument únic per al control, a instància de part, d'aquests pressuposat processals, determinant que aquest instrument s'ha d'emprar abans de la contestació a la demanda.
- 3.** Comprendre els pressupòsits processals que es refereixen a la personalitat de les parts i, en especial, la capacitat per a ser part, la capacitat processal. Comparar el tractament processal divers que hi ha en aquests pressupòsits.
- 4.** Notar que la legitimació no és un pressupòsit processal de personalitat en sentit estricta, sinó que es tracta d'un pressupòsit de l'acció.
- 5.** Entendre en quins supòsits la posició processal de demandant o de demandat pot ser ocupada per una pluralitat de persones.
- 6.** Interpretar en què consisteix la intervenció processal i la successió processal.
- 7.** Saber determinar l'objecte del procés civil i identificar-ne els elements delimitadors.
- 8.** Intuir quins elements que delimiten l'objecte del procés s'han de comparar per a esbrinar si dos processos tenen un objecte igual o connex.
- 9.** Advertir en quins casos és possible l'existència d'un procés amb pluralitat d'objectes.

1. Introducció i característiques generals del procés civil

Sabem que el dret processal és el dret de la funció jurisdiccional, que entenem com el dret a la tutela i realització del dret objectiu, per mitjà d'una forma jurídicament regulada de la protecció de l'ordenament privat per l'Estat (el procés).

El dret privat (civil i mercantil) atribueix als subjectes drets i deures, que per regla general són reconeguts i són satisfets espontàniament. Si no succeeix així, el creditor té dos camins: prendre per la seva mà el que se li deu o acudir a algú amb prou poder per a fer-ho complir coactivament.

Aquests dos camins s'han recorregut al llarg de la història. El primer va donar lloc a l'anomenada *justícia privada*. El segon, al procés. Aquest és el mandat de l'article 117.3 CE quan atribueix en exclusiva a jutges i magistrats la potestat jurisdiccional de jutjar i fer executar el que s'ha jutjat.

Importa retenir juntament amb tot el que s'ha exposat que el dret processal civil, en la mesura que serveix per a dur a terme el dret objectiu del cas concret, dret que serà gairebé sempre de naturalesa privada i, per tant, dispositiva, haurà d'adequar la seva estructura i desenvolupament a aquest objecte, igual que el dret processal penal és marcat per la naturalesa del dret penal, a l'execució del qual està orientat.

2. Naturalesa jurídica del procés

Les preguntes sobre la naturalesa del procés marquen l'inici de la ciència del dret processal. A partir de la seva formulació i de les diverses respostes formulades, el dret processal s'ha independitzat de la ciència jurídica substantiva corresponent: el dret civil, el penal...

De la mateixa manera que respecte d'altres conceptes nuclears, sobre el procés s'han formulat diverses teories; unes de superades definitivament avui en dia i d'altres que encara es continuen discutint, en la mesura que només ofereixen respostes parcialment satisfactòries.

1) Entre les superades en l'actualitat destaca la concepció del procés com a **contracte de *litiscontestatio* o *quasi-litiscontestatio***. Concebuda la *litiscontestatio* com un contracte pel qual les parts es comprometen a sotmetre's a la sentència que el jutge dicti, aquesta tesi es va desenvolupar a l'abric de la influència enorme del dret romà.

Litiscontestatio

La concepció del procés com a contracte de *litiscontestatio* o *quasi-litiscontestatio* deixa sense resposta qüestions tan elementals com el poder del jutge, que no pot provenir de l'acord de voluntats de les parts, tal com assenyalava la *litiscontestatio*.

2) Rebutjada la naturalesa contractual, el procés apareix com una sèrie o successió d'actes concatenats dirigits a obtenir l'acte de tutela jurídica.

Aquesta concepció, bàsicament **procedimentalista**, que sense més ni més, assenyalava poc o res, ha estat analitzada i enriquida per autors rellevants, agrupats entorn de tres teories: del procés com a relació jurídica, del procés com a situació jurídica i del procés com a institució jurídica.

3) Juntament amb aquestes, i davant de la insatisfacció d'una resposta completa a tots els interrogants que es formulen, apareix la configuració del **procés com a concepte jurídic autònom**.

Aprofundiment en les teories sobre el procés

El **procés com a relació jurídica** va ser defensat, amb diverses modulacions, per tres autors alemanys: Von Bülow, Kohler i Hellwig. En síntesi, van defensar que el procés configura una relació juridicoprocessal diferent de la que estableix el dret civil quant a la relació jurídica privada o material. Això explica, entre altres temes capitals, que pugui existir la primera encara que al final la sentència resulti desfavorable i que, per tant, es negui l'existència o validesa de la segona.

La relació juridicoprocessal serà condicionada per la presència dels pressupòsits processals. La relació jurídica de fons, per l'existència i corresponent al-legació i prova dels pressupòsits de dret material. En la primera relació, el jutge n'és part essencial. En la segona, no. I el mateix succeeix amb el contingut, la qüestió de fons que serà l'objecte sobre el qual s'ha de veure la resolució, però no és el contingut de la relació juridicoprocessal, ja que pot no existir aquesta relació jurídica material i tanmateix haver-se d'arribar a dictar

Lectura complementària

De la Oliva Santos, A.; Díez-Picazo Giménez, I.; Vegas Torres, J. (2004). *Derecho Procesal Civil. El proceso de declaración*. Madrid: CERA.

sentència sobre el fons, perquè la relació juridicoprocessal existeix i està correctament constituïda.

El **procés com a situació jurídica** va ser la tesi defensada per Goldschmidt. A partir de les mancances detectades en la teoria del procés com a relació jurídica, destaca en el procés la seva naturalesa de situació jurídica, alhora sempre existent i sempre canviant. El procés des que neix fins que acaba –assenyala– "determina una expectativa jurídicament fundada, a una sentència favorable o desfavorable, i consegüentment el reconeixement, com a jurídicament fundada o infundada, d'una pretensió que s'ha exercit".

La situació juridicoprocessal no depèn només ni principalment de l'existència d'uns fets i de l'aplicabilitat a aquests d'unes normes jurídiques, sinó que suposant que les parts esgrimiran el que consideren que confirma les seves pretensions, la situació juridicoprocessal dependrà dels actes processals que les parts facin o deixin de fer, obtenint un avantatge o alliberant-se d'una càrrega (és a dir, d'una conseqüència desavantatjosa o perjudicial).

La tesi del **procés com a institució jurídica** ha estat defensada per Guasp i Couture. Destaca en aquesta concepció l'apreciació d'una idea comuna i objectiva que aglutina un conjunt d'activitats, adherides a les diverses voluntats particulars dels subjectes de qui procedeix aquella activitat.

Finalment, la teoria del **procés com a concepte jurídic autònom** no fa sinó constatar la insuficiència de totes les tesis exposades anteriorment. En aquest concepte s'han de comprendre una sèrie d'idees: successió d'actes, regulats jurídicament, que serveixen per a exercir la funció jurisdiccional i dir i fer el dret en el cas concret (De la Oliva).

3. Diferents formes de procés. Breu recordatori

D'acord amb la forma de tutela sol·licitada, el procés civil pot ser declaratiu, d'execució o cautelar.

El **procés declaratiu** es pot limitar a declarar el que s'ajusta o no a les normes jurídiques (sentència merament declarativa). També pot, a més que declarar el que és jurídic, dirigir un mandat que es faci, que ometi o suporti alguna cosa (sentència declarativa de condemna). I, així mateix, pot dir el dret, creant, modificant o extingint un estat o situació jurídica (sentència constitutiva).

El **procés d'execució** consisteix a portar al mateix procés una sèrie d'actes encaminats a transformar el món extern, de manera que es faci concretament la condemna que figura en la sentència.

Com que el procés, tant en la fase declarativa com en la d'execució, consumeix un temps de vegades excessiu, sorgeix la necessitat d'adoptar una sèrie de mesures que garanteixin l'efectivitat de la sentència de condemna que eventualment es pronunciï. Apareixen, així, les **mesures cautelars**. Atès que aquestes mesures són oneroses i que s'adopten quan encara no consta el dret concret, s'exigeix una aparença sobre aquest últim, la qual cosa es denomina *fumus boni iuris* o aparença de bon dret.

4. La jurisdicció dels tribunals civils

El concepte de *jurisdicció* té dues accepcions. D'una banda, es refereix a la potestat exercida pels jutjats i tribunals determinats per les lleis, segons les normes de competència i procediment que estableixin (art. 117 CE). De l'altra, defineix un dels pressupòsits processals, que s'ha de presentar a l'òrgan jurisdiccional que coneix un assumpte.

Jurisdicció, element delimitador

Des de la perspectiva de l'article 24.2 CE la jurisdicció constitueix el primer element delimitador del dret constitucional al jutge ordinari predeterminat per la llei.

La determinació de l'òrgan davant del qual s'ha d'interposar la demanda sorgeix després de l'aplicació de dos grans criteris (jurisdicció i competència) –el segon és concreció del primer–, i corresponen a diverses situacions a què cal donar resposta.

Criteris per a determinar l'òrgan judicial

La **jurisdicció o competència judicial internacional dels tribunals espanyols** persegeix assenyalar si en consideració a circumstàncies personals o de l'objecte de la pretensió ha de conèixer un tribunal espanyol o el d'un altre estat de la comunitat internacional.

La **jurisdicció per raó de la matèria** respon al fet que el tribunal, d'entre els diversos ordres jurisdictionals en els quals s'organitzen els tribunals ordinaris i els especials, i d'entre els quatre ordres que comprèn la jurisdicció ordinària (civil, penal, social i contenciosa administrativa), ha de conèixer.

La **competència objectiva**, ja en el pla dels tribunals ordinaris civils, assenyala, d'entre tots els òrgans que tenen una competència genèrica per a conèixer en primera instància, quin és l'adequat per a aquest cas concret.

La **competència territorial** identifica l'òrgan concret entre els nombrosos que hi ha al territori (per exemple, de primera instància a tot Espanya).

Finalment, la **competència funcional** serveix per a conèixer l'òrgan jurisdiccional que ha de conèixer tota una sèrie de qüestions de caràcter derivat, és a dir, que sorgeixen necessàriament una vegada aplicats la resta dels criteris (qui coneix les qüestions incidentals; qui executa la resolució; qui resol els recursos, etc.).

4.1. Extensió i límits de la jurisdicció dels tribunals espanyols: criteris d'atribució i tractament processal

4.1.1. Jurisdicció o competència internacional

Article 21.1 LOPJ

"Els jutjats i tribunals espanyols han de conèixer els judicis que se suscitin al territori espanyol entre espanyols; entre estrangers; entre espanyols i estrangers d'acord amb el que estableixen aquesta Llei i els tractats i convenis internacionals en els quals Espanya sigui part."

Criteris d'atribució de jurisdicció internacional dels tribunals espanyols en matèria civil

El criteri d'atribució preferent són les normes dels convenis internacionals ratificats per Espanya. Si no, s'hi aplica l'article 22 LOPJ.

En línies generals els convenis internacionals poden ser de classe molt diversa:

- convenis multilaterals sobre matèries específiques (que obliguen molts països en una matèria comuna; com el Conveni de l'Haia sobre reconeixement i execució de sentències);
- convenis bilaterals (que obliguen dos països), o
- convenis multilaterals sobre matèries genèriques (com el Conveni de Brussel·les sobre competència judicial internacional i reconeixement i execució de sentències en matèria civil i mercantil, de 27 de setembre de 1968 –en la versió última de 1995. Aquest últim, juntament amb el Reglament (CE) núm. 44/2001 del Consell, de 22 de desembre de 2000, relatiu a la competència judicial, el reconeixement i l'execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil, són els que més aplicació tenen en el marc comunitari).

El Reglament 44/2001 estableix l'atribució de jurisdicció o competència internacional d'acord amb els criteris següents:

1) Competències exclusives. D'acord amb l'article 22 del Reglament CE 44/2001, determinats assumptes s'atribueixen amb caràcter exclusiu als tribunals de l'Estat amb què hi hagi les connexions establertes en aquest article. Com a conseqüència d'aquest caràcter exclouent no es permet la submissió tàcita¹ ni l'expressa².

⁽¹⁾Article 24 Reglament CE 44/2001

⁽²⁾Article 23.5 Reglament CE 44/2001

2) Submissió tàcita. Si la matèria en qüestió no es troba entre les determinades per normes atributives de competència exclusiva, tenen jurisdicció els tribunals de l'Estat davant dels quals el demandant hagi presentat la demanda i el demandat hagi comparegut, a excepció d'aquells casos en els quals ho faci amb l'únic efecte de denunciar-ne la incompetència³.

⁽³⁾Article 24 Reglament CE 44/2001

3) Submissió expressa. Quan no es tracti de matèries declarades exclusives, no té lloc la submissió tàcita, i sempre que es respectin els límits imperatius a la submissió imposats pel mateix Reglament sobre determinats assumptes, regeix l'autonomia de les parts que van acordar que la competència correspongui –d'acord amb l'article 23 Reglament CE 44/2001– als tribunals d'un determinat estat.

4) Competències específiques. Si no hi ha un pacte exprés, la competència s'assigna als òrgans judicials de l'estat membre amb què el litigi presenta els punts de connexió establerts en matèria d'assegurances⁴ i en matèria de contractes de consumidors⁵.

⁽⁴⁾Articles 8 al 14 Reglament CE 44/2001

⁽⁵⁾Articles 15 al 17 Reglament CE 44/2001

5) Altres competències especials. Quan no siguin aplicables les normes anteriors que tenen caràcter preferent atesa la seva especialitat, ni hi hagi submissió expressa, s'estableixen altres furs especials recollits en els articles 5 al 7. Així, es detallen unes matèries jurídiques respecte a les quals es determinen unes connexions territorials amb la sobirania de l'estat al que s'atribueix després jurisdicció.

6) Fur general. Si al litigi no hi és aplicable la normativa analitzada, la competència judicial internacional correspon als òrgans jurisdiccionals de l'estat on el demandat tingui establert el seu domicili, sigui quina sigui la nacionalitat⁶.

⁽⁶⁾Articles 2 i 3 Reglament CE 44/2001

Atribució de jurisdicció d'acord amb l'article 22 LOPJ

A falta d'un conveni internacional aplicable, l'atribució als tribunals espanyols és establerta pels criteris de l'article 22 LOPJ, tal com es veurà, molt semblants als del Reglament que s'acaba d'analitzar:

- 1) Matèries exclusives: article 22.1 LOPJ.
- 2) Submissió tàcita: article 22.2 LOPJ.
- 3) Submissió expressa: article 22.2 LOPJ.
- 4) Matèries amb punts de connexió amb la sobirania espanyola (art. 22, 3r., 4t. i 5è. LOPJ).
- 5) A falta dels criteris anteriors, si el demandat té el domicili a Espanya, coneix un tribunal espanyol⁷.

⁽⁷⁾Article 22.3r. LOPJ

Tractament processal de la jurisdicció o competència internacional

Pel caràcter d'ordre públic de les normes que fixen els criteris d'atribució de la jurisdicció, se'n prescriu el tractament d'ofici. Aquest mateix caràcter comporta la nota d'improrrogabilitat consagrada en l'article 9.6 LOPJ. Al costat del mateix, se'n preveu un altre a instància de part.

Improrrogabilitat

La improrrogabilitat és la no-disponibilitat per les parts.

1) Examen d'ofici. El jutge davant de qui es presenta la demanda ha d'apreciar d'ofici la seva falta de jurisdicció en dos supòsits:

a) Quan es tracti de matèria exclusiva⁸.

⁽⁸⁾Art. 36.2.2a. LEC

b) Quan el demandat no comparegui i sigui la submissió tàcita la forma de fixar la jurisdicció o competència internacional⁹.

(9)Art. 36.2.3a. LEC

L'òrgan jurisdiccional ha de resoldre mitjançant una interlocutòria, amb l'audiència prèvia a les parts i al Ministeri Fiscal¹⁰. Si decideix abstenir-se, contra la interlocutòria es pot interposar un recurs d'apel·lació¹¹. Si el jutge rebutja la manca de competència internacional, contra la interlocutòria només es pot interposar un recurs de reposició, sense perjudici de tornar-la a denunciar quan es recorri en apel·lació contra la sentència definitiva¹².

(10)Art. 38 LEC

(11)Art. 66.1 LEC

(12)Art. 66. 2 LEC

2) **Denúncia a instància de part.** Per tal de posar de manifest el desacord en l'aplicació dels criteris assenyalats el demandat ha d'utilitzar la declinatòria¹³. Com que aquest instrument processal és comú a tots els tipus de jurisdicció o competència, la seva tramitació s'estudiarà al final. Per ara, n'hi ha prou amb assenyalar que la declinatòria sempre s'interposa davant de l'òrgan que està coneixent, i cal assenyalar que ha de "declinar" aquest coneixement¹⁴.

(13)Art. 39 LEC

(14)Art. 64.1 LEC

4.1.2. Jurisdicció per raó de la matèria

La jurisdicció per raó de la matèria determina els assumptes atribuïts als tribunals de cada ordre jurisdiccional entre els previstos per l'article 9 LOPJ (civil, això és, penals, contenciosos administratius i socials).

Jurisdiccions especials

A partir del principi d'unitat de jurisdicció (art. 3.1r. LOPJ), es preveuen com a úniques especialitats la jurisdicció militar en els límits que fixa l'article 3.2 LOPJ i la competència del Tribunal de Comptes. Fora d'aquests dos casos, els jutjats i tribunals exerceixen la seva jurisdicció en els àmbits que assenyalen els cinc apartats de l'article 9 LOPJ (ordre civil, art. 9.2; ordre penal, art. 9.3; ordre contenciós administratiu, art. 9.4, i ordre social, art. 9.5 LOPJ).

Tractament processal de la jurisdicció per raó de la matèria

Podem distingir tres tractaments processals:

1) **Examen d'ofici.** El tractament d'ofici prescriu l'abstenció necessària de l'òrgan de la jurisdicció civil que aprecii la seva falta de jurisdicció, ja sigui per considerar que ha de conèixer a la jurisdicció militar, Tribunal de Comptes¹⁵, etc., ja sigui per a valorar que correspon conèixer als tribunals d'un altre ordre jurisdiccional¹⁶ dins de la jurisdicció ordinària pròpia, a òrgans d'un altre ordre jurisdiccional, a àrbitres o mediadors. Contra la interlocutòria d'abstenció de conèixer per falta de competència internacional, perquè l'assumpte pertany a un tribunal d'un altre ordre jurisdiccional o perquè l'assumpte s'ha sotmès a arbitratge o a mediació, es pot interposar recurs d'apel·lació (art. 66 LEC).

(15)Art. 37.1 LEC

(16)Art. 37.2 LEC

Com en la jurisdicció o competència internacional, l'òrgan jurisdiccional ha de convocar en audiència contradictòria les parts i el Ministeri Fiscal i ha de resoldre mitjançant una interlocutòria¹⁷. La resolució motivada ha d'indicar l'ordre jurisdiccional que estimi competent¹⁸.

(17) Art. 38 LEC

(18) Art. 9.6 LOPJ

2) Denúncia a instància de part. El tractament a instància de part s'articula per mitjà de l'expedient general de la declinatòria.

Article 39 LEC

L'article 39 LEC assenyala:

El demandat pot denunciar mitjançant declinatòria la falta de jurisdicció perquè l'assumpte pertany a un altre ordre jurisdiccional o perquè la controvèrsia s'ha sotmès a arbitratge o mediació. Prescripció que s'ha de completar amb el que disposa l'article 63.1 LEC.

3) Conflictes de jurisdicció i de competència. Quan un tribunal de l'ordre jurisdiccional civil iniciï un procés i un tribunal d'un altre ordre o un tribunal especial apreciï (per si mateix o a instància d'una part) que s'envaeix la seva competència pot plantejar un conflicte. Aquest podrà ser:

- **Conflicte de jurisdicció:** es produeix quan un dels tribunals en conflicte és un tribunal militar (art. 39 LOPJ) i es regeix pels arts. 22 i 29 Llei de conflictes jurisdiccionals. El conflicte serà resolt per la Sala de Conflictes de Jurisdicció, la composició de la qual estableix l'art. 39 LOPJ.
- **Conflicte de competència:** s'esdevé quan es tracta de tribunals de diferents ordres jurisdiccionals¹⁹. A aquests efectes, el Tribunal de Comptes es considera com a part de l'ordre contenciós-administratiu²⁰. El conflicte l'ha de resoldre la Sala Especial de Conflictes de competència constituïda en el Tribunal Suprem d'acord amb l'article 42 LOPJ.

(19) Arts. 42 a 50 LOPJ

(20) Arts. 37.2 LEC i art. 31.2 Llei de conflictes jurisdiccionals

5. La competència

Un cop determinada la jurisdicció dels tribunals espanyols i l'ordre civil de conformitat amb el que s'assenyala en els articles 9.2 LOPJ i 37 de la LEC, seguidament correspon dilucidar quin òrgan jurisdiccional dels d'aquest ordre ha de conèixer el procés. Per a això, es recorre a tres criteris (objectiu, territorial i funcional) que atenen diferents aspectes.

5.1. Competència objectiva

La competència objectiva determina quin òrgan ha de conèixer el procés en primera instància en consideració a l'objecte del procés, amb caràcter exclusiu i exclouent. A aquest efecte, s'utilitzen dos criteris que s'executen successivament. En primer lloc, la matèria que se suscita en la demanda i, si no, la quantia del plet.

La competència objectiva en l'ordre civil es reconeix en termes generals als jutges de primera instància; als jutges de pau; als jutjats mercantils i als jutjats de violència contra la dona, de conformitat amb el que estableixen els articles 45 LEC, 49 bis LEC, 86 ter LOPJ. S'hi afegeix, en supòsits específics, la Sala Civil del TS (exart. 56.2 i 3 LOPJ) i la Sala Civil i Penal dels TSJ de les CA (exart. 73.2 a) i b) LOPJ).

Els jutjats de primera instància, finalment, tenen la **competència residual o vis atractiva**, o el que és el mateix, coneixen tots els assumptes no atribuïts expressament a altres tribunals.

5.1.1. Competència objectiva per raó de la matèria: jutjats mercantils i jutjats civils especialitzats

L'article 45 LEC atribueix la competència objectiva per raó de la matèria als jutjats de primera instància, i distribueix el seu coneixement d'acord amb el seu objecte; i diferencia, a partir d'aquí, entre els processos que segueixen els tràmits del judici ordinari o els del judici verbal.

Dit d'una altra manera: la competència genèrica s'atribueix als jutjats de primera instància; ara bé, el procés s'haurà de desenvolupar per les vies del procés ordinari o del judici verbal, atenent la matèria que es dilucidi.

Judici ordinari i judici verbal

Els procediments previstos en l'article 249.1 LEC es regeixen pel judici ordinari, mentre que els compresos en l'article 250.1 LEC es regeixen pel judici verbal.

Juntament amb aquest criteri general, l'article 98 LOPJ i el 46 LEC permeten atribuir, d'entre els diversos jutjats de primera instància d'una mateixa població, el coneixement específic de determinats assumptes, algun d'ells d'una manera exclusiva i exclouent, en consideració a raons d'oportunitat. Són els anomenats *jutjats especialitzats*.

Als jutjats de primera instància cal afegir-hi els jutjats mercantils i de la marca comunitària.

La LO 8/2003, de 9 de juliol, per a la reforma concursal modifica la LOPJ i encomana d'una manera exclusiva i exclouent el coneixement de les matèries que seguidament s'esmenten a aquests òrgans jurisdiccionals.

5.1.2. Competència objectiva per raó de la quantia

Si no hi ha un criteri d'atribució preferent per raó de la matèria, es recorre al criteri de la quantia. Des del punt de vista de la competència objectiva, aquest criteri només distingeix entre jutjats de primera instància, que coneixen tot procés la quantia del qual sigui superior als 90 euros. Mentre que si és inferior és atribuïda als jutjats de pau²¹.

⁽²¹⁾Art. 47 LEC

Judici ordinari o judici verbal

Tal com succeïa amb la competència objectiva per la matèria, la quantia serveix, al seu torn, perquè el procés es desenvolupi per mitjà d'un judici ordinari, si és superior als sis mil euros, o per les vies d'un judici verbal si és inferior (articles 249.2 i 250.2 LEC).

5.1.3. Tractament processal de la competència objectiva

Podem distingir dos tractaments de la competència objectiva²²:

⁽²²⁾Articles 48 i 49 LEC

1) **Tractament d'ofici.** De conformitat amb la seva naturalesa de qüestió d'ordre públic, l'article 48 LEC assenyala que la manca de competència objectiva s'aprecia d'ofici tan aviat com l'adverteixi el mateix tribunal que conegui l'assumpte. En aquest cas, ho ha de notificar així al Ministeri Fiscal en consideració a la naturalesa d'ordre públic a què s'acaba de fer referència i a les parts comparegudes²³.

⁽²³⁾Art. 48.3 LEC

Manca de competència

Un cop escoltades les parts comparegudes s'ha de resoldre en deu dies, mitjançant una interlocutòria, és a dir, una resolució motivada, que en cas de declarar la falta de competència objectiva haurà d'indicar la classe de tribunal a què correspon el coneixement de l'assumpte (article 48.4 LEC, que recull, en aquest últim aspecte, la doctrina establerta pel Tribunal Constitucional en la STC 26/1991).

Una facultat idèntica correspon al tribunal que conegui el procés en segona instància o en tràmit de recurs extraordinari de cassació o per infracció processal, quan aprecii que el tribunal que va conèixer la primera instància ho va fer amb manca de competència objectiva, la qual cosa, d'altra banda, comporta la seva pròpia falta de competència.

2) **Tractament a instància de part.** El tractament processal a instància de part, quan s'impugna directament la competència objectiva, es remet al plantejament de la declinatòria, i se segueixen la tramitació²⁴ i efectes que s'assenyalen més endavant.

(24) Articles 49 i 63 LEC

5.2. Competència territorial

Una vegada s'ha determinat que són els tribunals espanyols (competència internacional) i de l'ordre jurisdiccional civil (jurisdicció per raó de la matèria) els competents per a conèixer la demanda, i un cop concretada la classe d'òrgan judicial d'entre els que integren l'ordre jurisdiccional civil competent per a conèixer el plet en primera instància (jutjats de primera instància i instrucció, habitualment), encara és necessari fer un altre pas amb l'objectiu d'esbrinar quin dels òrgans d'aquella classe existents al territori de l'Estat espanyol és concretament el que s'ha d'ocupar del cas. Les normes de competència territorial serveixen per a fer aquesta determinació.

5.2.1. Criteris d'atribució de competència territorial

Els paràmetres que segueix la LEC es poden classificar com a furs imperatius i furs no imperatius, en consideració, entre altres aspectes, al tractament processal que rep cadascun.

Furs legals imperatius

Caracteritzades per excloure la disponibilitat de les parts sobre la competència territorial, o el que és el mateix per constituir normes de *ius cogens*, la seva observança s'ha de garantir d'ofici.

Entre els furs legals imperatius es distingeixen:

1) els furs especials²⁵;

(25) Articles 52 i 54.1 LEC

2) els furs especials en cas d'acumulació d'accions i de litisconsorci passiu²⁶.

(26) Art. 53 LEC

La submissió tàcita i la submissió expressa

En tots els casos en què no es prevegin furs imperatius, la competència territorial és disponible, o el que és equivalent les parts poden convenir el tribunal territorialment competent per a conèixer el seu cas. Aquesta facultat s'articula mitjançant la submissió tàcita o la submissió expressa:

1) **Submissió tàcita**

Article 56 LEC

D'acord amb l'article 56 LEC, s'entenen sotmesos tàcitament:

"1. El demandant, pel simple fet d'acudir als tribunals d'una determinada circumscripció interposant la demanda o formulant petició o sol·licitud que s'hagi de presentar davant del tribunal competent per a conèixer la demanda; i 2. El demandat, pel fet de fer, després de personar-se en el judici després de la interposició de la demanda, qualsevol gestió que no sigui la de proposar en forma la declinatòria."

També es considerarà tàcitament sotmès al demandat que, citat a termini o citat en forma, no comparegui en un judici o ho faci quan hagi preclòs la facultat de proposar la declinatòria.

2) **Submissió expressa.** S'entén per *submissió expressa* la pactada pels interessats designant amb precisió la circumscripció als tribunals dels quals se sotmeten²⁷.

(27) Art. 55 LEC

Furs legals no imperatius

En cas que l'assumpte objecte de la demanda no estigui inclòs en les regles anteriors, l'òrgan judicial territorialment competent és el que resulti aplicable dels articles 50 i 51 LEC, que generalment atribueixen la competència al tribunal del domicili del demandat, sigui persona física o jurídica.

Hi ha dues classes de furs legals no imperatius:

1) els especials²⁸, i

(28) Art. 50.3 i 51 LEC

2) els generals (aquests últims s'executen en defecte dels primers).

El fur general atribueix la competència territorial al tribunal del domicili del demandat o el de la seva residència en territori nacional (art. 50 LEC).

5.2.2. Tractament processal de la competència territorial

Si bé el caràcter prorrogable de les normes d'atribució de la competència territorial comportaria que hi hagués un únic tractament a instància de part, l'existència de furs imperatius imposa un tractament d'ofici.

1) **Examen d'ofici.** Quan la competència territorial sigui fixada per regles imperatives, el secretari judicial ha d'examinar d'ofici la competència territorial immediatament després de presentada la demanda, amb l'audiència prèvia del Ministeri Fiscal i de les parts personades²⁹.

(29) Art. 58 LEC

Si el secretari judicial entén que el Tribunal està mancat de competència territorial per a conèixer de l'assumpte, donarà compte al Jutge perquè decideixi el que procedeixi mitjançant interlocutòria, remetent, en el seu cas, les actuaci-

ons al Tribunal que consideri territorialment competent. Si fossin d'aplicació furs electius s'adequarà al que manifesti el demandant, després del requeriment que se li dirigirà a aquests efectes (art. 58 LEC).

2) **A instància de part: la declinatòria.** Excepte els casos en què la competència territorial sigui fixada per la llei en virtut de regles imperatives, la falta de competència territorial només pot ser apreciada quan el demandat o els qui puguin ser part legítima en el judici proposin en temps i forma la declinatòria³⁰.

⁽³⁰⁾Art. 59 LEC

3) **Efectes de la resolució estimatòria de la declinatòria o de l'apreciació d'ofici de la incompetència territorial. Eventual conflicte negatiu de competència.** Segons l'article 60.1 LEC, si la decisió d'inhibició d'un tribunal per falta de competència territorial s'ha adoptat en virtut de declinatòria o amb audiència de totes les parts, el tribunal a què es remeten les actuacions s'ha d'atenir al que es decideix i no pot declarar d'ofici la seva falta de competència territorial.

5.3. La declinatòria

La declinatòria ha esdevingut el tractament processal únic per a denunciar la falta de jurisdicció i tot tipus de competència³¹. Mitjançant la declinatòria, el demandat pot denunciar la falta de jurisdicció davant qui es va interposar la demanda, perquè el coneixement correspon a tribunals estrangers, a òrgans d'un altre ordre jurisdiccional, a àrbitres o a mediadors.

⁽³¹⁾Art. 63.1 LEC

5.3.1. Procediment

El procediment de la declinatòria és el següent:

1) **Interposició.** S'haurà de proposar davant del mateix tribunal que estigui coneixent el plet i que es consideri mancat de jurisdicció o competència³².

⁽³²⁾Art. 63.2 LEC

2) **Termini i efectes de la interposició.** La interposició s'haurà d'efectuar en el termini dels deu primers dies per a contestar la demanda, o en els cinc primers dies posteriors a la citació per a vista (en el judici verbal).

Efecte de la interposició

L'efecte immediat de la interposició és la suspensió del termini per contestar o el còmput per al dia de la vista, i el curs del procediment principal (art. 64.1 LEC); si bé el jutge pot adoptar mesures d'assegurament de prova i qualssevol altres cautelars per a evitar perjudicis, llevat que respecte a aquestes últimes es presti fiança per a respondre d'una declinatòria mancada de fonament (art. 62.2.i.f LEC).

A la interposició s'hauran d'adjuntar els documents o principi de prova en què es fonamenti la falta de jurisdicció o competència.

3) **Trasllat.** Es trasllada per cinc dies a les parts restants, que poden al·legar i aportar el que estimin convenient per a sostenir la jurisdicció o competència del tribunal³³.

(33) Art. 65.1 LEC

4) **Resolució i efectes.** Expirat el termini que s'acaba d'esmentar, es resol en cinc dies³⁴, cosa que produeix diversos efectes segons el pressupòsit afectat:

(34) Art. 65.1.i.f. LEC

a) **Competència internacional.** Si la competència correspon a tribunals d'un altre estat, s'haurà d'abstenir de conèixer, i haurà de dictar interlocutòria en aquest sentit i sobreseure el procés³⁵.

(35) Art. 65.2 LEC

b) Si s'estima la manca de competència per l'existència d'una clàusula d'arbitratge, s'ha de dictar, com en el cas anterior, una interlocutòria en què es declari així, i sobreseure el procés³⁶.

(36) Art. 65.2.1 LEC

c) **Jurisdicció o competència per raó de la matèria.** Si s'estima la seva falta, en la interlocutòria d'abstenció s'ha d'assenyalar a les parts davant de quins òrgans han de reproduir la seva petició³⁷.

(37) Art. 65.3 LEC

5) **Competència territorial.** Com que la seva estimació pot obeir a apreciar l'existència d'un fur imperatiu o no, cal distingir:

- Tractant-se de fur imperatiu, si es va plantejar *ex officio* amb audiència de les parts i del MF, el tribunal designat com a competent no pot declarar d'ofici la seva falta de competència, llevat de casos molt especials³⁸.
- Si la falta de competència territorial no obeeix a la mala aplicació de regles imperatives, s'estima la declinatòria inhibint-se a favor de l'òrgan designat i acordant remetre-li les actuacions amb emplaçament de les parts.

(38) Per exemple, que es resolgués abans de citar un dels demandats, una cosa no freqüent (art. 65.5 LEC).

5.4. Competència funcional

D'acord amb l'article 61 LEC, el tribunal competent per a conèixer un plet, ho és també per a resoldre'n les incidències i executar les sentències, transaccions, convenis, etc.

Competència funcional per conèixer dels recursos i per a l'execució provisional i definitiva

El legislador es refereix específicament a la competència funcional per al coneixement dels recursos en la regulació de l'art. 62 LEC, tal com s'assenyala seguidament o en matèria d'execució (articles 542.2 –execució provisional– o 545.1 LEC).

5.4.1. Tractament processal de la competència funcional

A causa del seu caràcter improrrogable, el tractament que la llei assenyala és d'ofici, si bé fa referència expressa, únicament, al coneixement dels recursos. L'article 62 LEC prescriu, en primer terme, la inadmissió a tràmit dels recursos per al coneixement dels quals s'estima falta competència funcional.

Admissió del recurs

Si malgrat la prescripció que fa l'article 62 LEC, s'admet el recurs i s'aprecia l'absència d'aquesta competència, el tribunal que l'ha conegut s'ha d'abstenir, amb l'audiència prèvia per deu dies a les parts personades i a aquest efecte s'omet curiosament la intervenció del Ministeri Fiscal, sense més justificació, ja que igual que la competència objectiva o la jurisdicció té naturalesa d'ordre públic (art. 62.1 LEC).

Notificada aquesta interlocutòria, les parts disposen de cinc dies per a interposar correctament el recurs, sota pena de confirmació de la resolució recorreguda.

5.5. Improrrogabilitat de jurisdicció i inderogabilitat de normes atributives de jurisdicció i competència

La nota d'improrrogabilitat condueix al seu examen d'ofici i que abans de decidir sobre la competència el jutge s'hagi d'escoltar sempre el Ministeri Fiscal; circumstàncies que, per analogia, s'estenen als casos de competència territorial en els quals s'ha d'aplicar un fur imperatiu. Es predica de la jurisdicció, i també de la competència objectiva i funcional.

Per la seva part, la nota d'inderogabilitat de la jurisdicció i la competència objectiva i funcional implica que, a més a més del tractament processal ja estudiat, es pugui denunciar la vulneració dels criteris atributius, per les parts i per mitjà dels recursos ordinaris o pels altres mitjans que estableixin les lleis processals, ja que constitueix un cas de nul·litat de ple dret de conformitat amb el que disposen els articles 238.I.1r. i 241.1r. LOPJ i articles 225.I.1r. i 227 LEC.

5.6. El repartiment

Un cop establert el tribunal competent segons les normes estudiades, pot ser que l'òrgan jurisdiccional que ha de conèixer no estigui definitivament determinat. Sorgeix, llavors, la necessitat d'acudir al repartiment.

Novetat que representa el repartiment

El repartiment constitueix, des d'un altre punt de vista, una novetat en la regulació legal de la competència, que l'incorpora presumiblement per la transcendència constitucional quant a la determinació correcta del jutge ordinari predeterminat per la llei (art. 24.2 i 117.3 CE i STC 47/1983).

El repartiment es fa d'acord amb el que disposen els articles 69 i 70 LEC. L'article 68 LEC n'estableix el **tractament processal** del qual s'exclou expressament la declinatòria³⁹.

⁽³⁹⁾Art. 68.3 LEC

6. Les parts del procés civil. Concepte de *part*. Capacitat i compareixença en el procés

Com a pressupòsit processal que és, perquè es pugui entrar a dictar sentència sobre el fons, els compareixents han de tenir qualitat de part. Aquesta condició es divideix en capacitat per a ser part i capacitat processal.

6.1. La capacitat per a ser part

La capacitat per a ser part és l'aptitud per a ser titular de tots els drets processals i per a assumir les càrregues i responsabilitats inherents al procés.

La LEC detalla els que disposen de capacitat per a ser part. L'article 6, el títol del qual incorpora el mateix concepte *capacitat per a ser part*, ofereix una relació detallada de vuit subjectes diferents. Es reconeix capacitat per a ser part:

- 1) A les persones físiques.
- 2) Al concebut no nascut per a tots els efectes que li siguin favorables.
- 3) A les persones jurídiques.
- 4) A les masses patrimonials o els patrimonis separats que manquin transitòriament de titular o el titular dels quals hagi estat privat de les seves facultats de disposició i administració.
- 5) A les entitats sense personalitat jurídica a les quals la llei reconegui capacitat per a ser part.
- 6) Al Ministeri Fiscal, respecte dels processos en què, de conformitat amb la llei, hagi d'intervenir com a part.
- 7) Als grups de consumidors o usuaris afectats per un fet danyós quan els individus que el componguin estiguin determinats o siguin fàcilment determinables. Per a demandar en judici cal que el grup es constitueixi amb la majoria dels afectats.
- 8) A les entitats habilitades de conformitat amb la normativa comunitària europea per a l'exercici de l'acció d'aturada en defensa dels interessos col·lectius i dels interessos difusos dels consumidors i usuaris.

Per exclusió, els que no es trobin en algun d'aquests apartats no tenen capacitat per a ser part i, per tant, necessiten algú que els representi.

6.2. La capacitat processal

La capacitat processal, també anomenada *capacitat per a comparèixer en judici*, pressuposa la capacitat per a ser part i consisteix en l'aptitud per a dur a terme actes processals vàlidament.

A la capacitat processal es refereixen els articles 7 i 8 de la LEC i diferencien en diversos ordinals la manera com han de comparèixer en judici:

1) Les persones naturals amb capacitat plena, i les persones naturals sense capacitat plena d'actuació processal, i també els mitjans d'integració de la seva capacitat.

2) Les persones jurídiques, i les entitats, a les quals, malgrat no tenir personalitat reconeguda, la llei reconeix capacitat per a actuar en judici de conformitat amb l'article 6.2 LEC.

6.2.1. Compareixença en judici de les persones naturals

Com sabem, les normes del Codi civil assenyalen que tenen capacitat d'obrar totes les persones majors d'edat que no presentin una causa d'incapacitat declarada judicialment, i els menors d'edat que es trobin emancipats⁴⁰. Aquests subjectes no en necessiten cap representació per a comparèixer en judici.

⁽⁴⁰⁾Articles 322 i 323.II. CC

Entre els que no tenen capacitat d'obrar, aquesta falta pot ser absoluta o limitada, la qual cosa obliga a diferenciar, per a conèixer com han de comparèixer en judici, entre:

- incapacitat processal o d'obrar absoluta i
- capacitat processal restringida o limitada.

Mentre que l'incapaç no pot comparèixer, la capacitat processal disminuïda o limitada no requereix que ningú assumeixi la representació dels qui es trobin en aquesta situació; els incapaços limitadament només necessiten ser assistits per a comparèixer i actuar en judici per aquella persona que disposi la sentència en la qual s'acordi aquesta incapacitat⁴¹, si escau.

⁽⁴¹⁾Art. 8.1 i 2 LEC

6.2.2. Compareixença de persones jurídiques i entitats a les quals es reconeix capacitat per a actuar en judici

Les persones jurídiques, la capacitat de les quals per a ser part es recull en l'article 38 CC, compareixen i actuen en judici a través de les persones que legalment les representin⁴². Es coneix com a *representació necessària* per a visualitzar la necessitat d'un "suport físic" per a la persona jurídica.

(42) Art. 7.4 LEC

Les entitats a les quals, malgrat no tenir personalitat, la llei els reconeix capacitat per a actuar en judici, són representades pels subjectes detallats en els números 5 a 7 de l'article 7 LEC. Es tracta, així mateix, d'un cas de representació necessària.

6.2.3. Manca de capacitat processal

En el procés civil, les parts no necessiten acreditar que tenen les qualitats necessàries per a actuar en judici. Així, si compareix en judici una persona sense estar degudament representada o sense l'assistència, autorització, habilitació o defensa exigits per la llei (en els casos de capacitat restringida o limitada) correspon a l'altra al·legar i provar-ne la falta de capacitat (plena o relativa).

La falta de capacitat processal es pot originar per diferents motius:

- 1) Que comparegui en el judici una persona incapaç sense estar degudament representada, assistida, autoritzada o defensada.
- 2) Que no s'acrediti, o no s'acrediti prou, segons el parer de qui la impugna, la representació legal o necessària, que es diu que es té en comparèixer en judici.
- 3) Que s'al·legui, per part de qui ha estat demandat, que ha estat cridat al procés en virtut d'una representació que realment no té, o com a successor d'algú, sense ser-ho veritablement.

Aquestes són les circumstàncies que determinen la necessitat d'un tractament processal.

6.3. Tractament processal de la capacitat per a ser part i de la capacitat processal

En línies generals, s'han de fer una sèrie de consideracions prèvies:

- 1) Un dels objectius prioritaris de la LEC és el control dels pressupòsits processals d'una manera efectiva, evitant una resolució absolutòria en la instància. A aquest efecte, s'articula un triple instrument: atribuir a l'òrgan jurisdiccional potestats de direcció processal que permetin un control d'ofici de la concur-

rència de requisits processals; establir l'esmenabilitat dels defectes processals que per la seva naturalesa ho permetin; i potenciar el caràcter sanejador de l'audiència prèvia al judici ordinari o la fase inicial del judici verbal.

En aplicació justa d'aquestes tècniques, el tractament processal de la capacitat per a ser part i processal es diferencia segons si la falta de personalitat és originària o sobrevinguda, si el tractament és *ex officio* o a instància de part, i es planteja en un judici ordinari o en un judici verbal.

2) A partir de l'exigència que tant actor com demandat han de comparèixer mitjançant la representació exigida per la llei⁴³ si així ho necessiten, l'article 264.2 LEC exigeix que a la demanda i contestació acompanyin els documents acreditatius corresponents.

3) La falta de capacitat actua d'una manera diferent per a cadascuna de les parts. Si es tracta de l'actor, constitueix un pressupòsit processal, mentre que en el cas del demandat no és tal, sinó que constitueix un requisit d'admissió de la seva personació, l'incompliment del qual impedeix que aquesta sigui eficaç.

La falta de capacitat per a ser part i la processal s'articulen de la manera següent:

1) L'article 9 LEC formula expressament la facultat jurisdiccional d'apreciar d'ofici tant la falta de capacitat per a ser part, com la capacitat processal, en qualsevol moment del procés.

2) El tractament a instància de part ha de distingir si la denúncia prové de l'actor o del demandat i si es planteja en un procés ordinari o en un judici verbal.

a) L'actor no denuncia la falta de capacitat en la demanda perquè aniria contra els seus propis actes, la qual cosa no impedeix que es prevegi per a casos especials⁴⁴.

b) El demandat, en canvi, pot denunciar la falta de capacitat de qui l'ha demanat en la contestació a la demanda⁴⁵.

3) En el judici ordinari, es resol en l'audiència prèvia⁴⁶.

⁽⁴³⁾Art. 7.2 LEC

Nota

El tractament processal ha de versar sobre els casos en els quals el representant de l'actor no presenta els documents acreditatius, o si els presenta, el jutge (si és d'ofici) o el demandant no els estima suficients.

⁽⁴⁴⁾Art. 399.4 LEC

⁽⁴⁵⁾Art. 405.3 LEC i 416.1.1a. LEC

⁽⁴⁶⁾Arts. 416 i 417 LEC

Apreciació de la falta de capacitat per a ser part o de la capacitat processal

Si no es van reparar els obstacles processals, perquè no era viable o simplement perquè no es va fer, la pervivència de l'obstacle processal comporta dictar una interlocutòria que posi fi al procés (art. 418.2 LEC). La resolució pot ser oral, en la mateixa audiència prèvia, o per mitjà d'una interlocutòria que s'haurà de dictar en els cinc dies següents a la seva celebració, si hi ha més pressupòsits processals sobre els quals pronunciar-se (art. 417.2 LEC).

Pervivint la falta de capacitat en l'actor, es dóna per conculsa l'audiència i es dicta una interlocutòria que posa fi al procés (art. 418.2 LEC); si es tracta del demandat, cal tornar a diferenciar: si no s'ha personat o no integra correctament la seva capacitat se'l declara

en rebel·lia (art. 418. 3 LEC); si no té la qualitat de representant que se li atribueix, es resol d'acord amb el que assenyala l'apartat E.

4) En el judici verbal, l'única menció expressa a la capacitat per a ser part i a la capacitat processal s'efectua en regular la vista oral⁴⁷. Les qüestions que afectin la personalitat o representació de l'un o de l'altre es resolten en la mateixa vista, si és possible.

(47) Art. 444.2 i 3 LEC

5) Falta sobrevinguda de capacitat per a ser part. Si la manca d'aquest pressupòsit tingués lloc per fets ocorreguts després de l'audiència prèvia, o que hagi sobrevingut posteriorment a aquest moment, es produeix la falta sobrevinguda de capacitat per a ser part. Davant aquesta situació, l'article 391 LEC preveu el plantejament d'una qüestió de pronunciament previ, que queda limitat, no obstant això, en el judici ordinari, per la iniciació del procés i en el verbal, per l'admissió de la prova⁴⁸.

(48) Art. 393.1 LEC

6) La representació legal o necessària que l'actor atribueixi al demandat. Si el demandat no acredita la seva representació legal o necessària només ell en pateix les conseqüències (declaració en rebel·lia, tal com s'ha vist). Ara bé, si la qüestió no és aquesta, sinó que l'actor li n'atribueix una que no té, sembla lògic que el dret prevegi un sistema perquè es posi de manifest. Així es pot dur a terme per mitjà de l'excepció processal corresponent en la contestació a la demanda, i es resol en l'audiència prèvia a través d'una resolució que posi fi al procés davant la persona a la qual s'atribueix aquesta qualitat⁴⁹.

(49) Art. 418.2 LEC

7) El poder a procurador. Finalment, no s'ha d'oblidar que en la immensa majoria dels supòsits les parts han de comparèixer amb procurador⁵⁰, la qual cosa, de fet, trasllada moltes qüestions al tractament processal de la postulació.

(50) Art. 23 LEC

7. Representació processal i defensa tècnica

Els que no tenen capacitat processal l'han d'integrar a partir de representació legal, de la mateixa manera les persones jurídiques o aquells ens als quals la llei reconeix capacitat requereixen la representació necessària.

Funció de representant

En els casos en què és necessari integrar la denominada *representació tecnicoprocessal*, començant per donar poder a un procurador, la funció del representant, especialment del necessari, consisteix a atorgar el poder al procurador perquè representi directament la persona jurídica de qui es tracti.

7.1. Representació tecnicoprocessal: caràcter preceptiu de la intervenció de procurador i excepcions

L'article 23 LEC parteix del principi general de la intervenció necessària d'un procurador: "la compareixença en judici és per mitjà de procurador, que haurà de ser llicenciat en Dret, legalment habilitat per a actuar en el tribunal que conegui el judici". Assenyala, no obstant això, algunes excepcions taxativament enumerades en el segon paràgraf del mateix precepte.

Compareixença per si mateixos dels litigants

Excepcionalment, els litigants poden comparèixer per si mateixos en els supòsits següents:

- 1) Judicis verbals quan la quantia no excedeixi els dos mil euros (article 23.2.1r. i 437.2 LEC), o processos monitoris, per a la petició inicial (art. 23.2.1r. i 814. 2 LEC).
- 2) Judicis universals, si la intervenció es limita a la compareixença i presentació de títols de crèdit o de drets, o a presentar-se a juntes.
- 3) Incidents relatius a impugnació de resolucions en matèria d'assistència jurídica gratuïta i quan se sol·licitin mesures urgents anteriorment al judici.

7.1.1. El poder

La intervenció preceptiva de procurador s'articula a partir del poder. Consisteix en un mandat representatiu atípic, en la mesura que faculta el procurador per a dur a terme d'una manera vàlida, en nom del poderdant, tots els actes compresos ordinàriament en la tramitació d'un procés.

El poder, que s'ha d'atorgar al procurador de conformitat amb l'article 24, ha d'acompanyar el primer escrit que presenti el procurador o efectuar-se en el moment d'aquesta primera actuació.

Classes de poder

Hi ha dues classes de poder: davant de notari o *apud acta*.

El poder pot ser general⁵¹ o especial, en els tres casos enumerats en l'article 25.2 LEC.

(51) Art. 25.1 LEC

El poder constitueix un mandat representatiu clàssic que s'entén acceptat pel fet d'usar-lo⁵².

(52) Art. 26.1 LEC en relació amb l'article 27 LEC, en què s'estableix l'aplicació supletòria de les normes establertes en el Codi civil per al contracte de mandat.

7.1.2. Representació i deures; provisió de fons i compte del procurador

(53) Art. 28.4 LEC

La representació que confereix el poder es detalla en l'article 28 LEC, i se centra fonamentalment en la recepció d'emplaçaments, citacions, requeriments i notificacions de tota classe, fins a l'execució de sentència. Aquestes actuacions tenen eficàcia semblant a les efectuades amb el poderdant, excepte els trasllats, emplaçaments i altres actuacions que la llei disposi que es practiquin en la persona del litigant⁵³.

La Llei 13/2009, de 3 de novembre, de reforma de la legislació processal per a la implantació de la nova oficina judicial, introdueix la possibilitat que el procurador legalment habilitat pugui comparèixer en qualsevol tipus de procés sense necessitat d'advocat, quan ho faci només a l'efecte d'escoltar i rebre actes de comunicació i efectuar compareixences de caràcter no personal dels representats que hagin estat sol·licitats pel jutge, tribunal o secretari judicial. En fer els actes esmentats no podrà formular cap sol·licitud. L'exercici simultani de les professions d'advocat i procurador dels tribunals és incompatible (art.23.3 LEC).

La mateixa LEC⁵⁴ preveu la instauració d'un servei de recepció de notificacions, organitzat pel Col·legi de Procuradors, per a facilitar i agilitar la important tasca representativa que la nova Llei d'enjudiciament potencia clarament.

(54) Art. 28.3 LEC

Deures del procurador

Amb l'acceptació prèvia del mandat, l'article 26 LEC prescriu els deures del procurador següents:

- Seguir l'assumpte, mentre no cessi en la seva representació per alguna de les causes expressades en l'article 30 LEC. Li correspon col·laborar amb els òrgans jurisdiccionals per a esmenar els defectes processals i també la realització de totes les actuacions que siguin necessàries per a l'impuls i la bona marxa del procés (art. 26.2.1 LEC).
- Fer actes de comunicació i cooperació amb l'Administració de Justícia, quan ho acordi el secretari judicial (art. 26.2.8 LEC).
- Acudir als jutjats i tribunals davant els quals exerceixi la professió, a les sales de notificacions i serveis comuns durant el període hàbil de les actuacions (art. 26.2.9 LEC).
- Transmetre a l'advocat els documents, antecedents, instruccions, etc.

- Mantenir l'advocat i el poderdant al corrent del curs de l'assumpte.
- Recollir de l'advocat que cessi les còpies d'escrits i documents.
- Comunicar al tribunal la impossibilitat de complir alguna actuació encomanada.
- Trasladar els escrits del seu poderdant i del seu lletrat als procuradors de les restants parts en la forma prevista en l'article 276 LEC.

A aquesta relació s'afegeixen dos últims deures: d'una banda, pagar les despeses que es causin a instància seva. No li correspon, tanmateix, el pagament dels honoraris d'advocats i pèrits, llevat que se li hagin lliurat els fons necessaris per a això⁵⁵. D'altra banda, la Llei 13/2009 afegeix, com a deure, la realització dels actes de comunicació i altres actes de cooperació amb l'Administració de Justícia que el seu representat li sol·liciti, de conformitat amb el que preveuen les lleis processals (art. 26.2.8n. LEC).

⁽⁵⁵⁾Art. 26.2.7è. LEC

Provisió de fons

En clara correlació amb els deures esmentats –i derivat del contracte de mandat– el poderdant ha de proveir de fons el procurador⁵⁶.

⁽⁵⁶⁾Art. 29.1 LEC

Falta de provisió de fons

En el cas de no efectuar-se provisió de fons, la mateixa LEC preveu una tramitació accelerada per a la reclamació, davant del mateix tribunal que coneix l'assumpte. En tal cas, pel secretari judicial es donarà trasllat al poderdant pel termini de deu dies i es resoldrà mitjançant un decret el que sigui procedent, fixant, si escau, la quantitat que estimi necessària i el termini en què hagi de lliurar-se, fent-ne constar el constrenyiment (art. 29.2 LEC).

Si les despeses i drets ja han estat suplerts pel procurador, s'haurà de presentar davant del secretari judicial que coneix el plet el compte detallat i justificat de les quantitats que reclami. El procediment, que substitueix el de compte jurat, es desplega a l'article 34.2 LEC (per al cas d'oposició) i l'article 34.3 LEC (quan no hi hagi oposició del poderdant).

7.1.3. Cessació del procurador

Els quatre apartats de l'article 30.1 LEC preveuen molts motius en virtut dels quals ha de cessar el procurador:

- 1) revocació expressa o tàcita del poder, si així consta en les actuacions;
- 2) renúncia voluntària, cessació a l'exercici de la professió, o ser sancionat amb la suspensió a l'exercici de la professió, a partir de l'acreditació en les actuacions de les respectives circumstàncies;
- 3) mort del poderdant o del procurador; o, finalment,
- 4) separar-se el poderdant de la pretensió o l'oposició (segons la seva posició actora o demandada), o, acabar l'assumpte o l'acte per al qual s'hagués atorgat el poder, si aquest fos determinat per a ell.

7.1.4. Tractament processal de la representació tecnicoprocessal

L'article 24.2 LEC estableix que "l'escriptura de poder acompanya el primer escrit que el procurador presenti o, si escau, el fer la primera actuació", llevat de poder *apud acta*. Aquesta obligació es recull, després, en l'article 264.I.2n LEC.

Així prevista, es requereix el tractament processal quan: el poder no es presenti o, tot i presentar-se, la part contrària entengui que no és legal o insuficient.

1) En el primer cas, es recorre a l'article 231 LEC i requereix l'esmena de l'omissió.

2) Si un cop presentat, s'estima insuficient o il·legal, la via és al·legar el defecte de representació⁵⁷.

⁽⁵⁷⁾Art. 416.I.1a. en relació amb l'art. 418 LEC

7.2. Defensa tècnica

D'acord amb el mateix principi general que informa de la representació processal, "els litigants són dirigits per advocats habilitats per a exercir la seva professió en el tribunal que conegui l'assumpte. No es pot proveir cap sol·licitud que no porti la firma d'un advocat (art. 31.1 LEC)".

7.2.1. Excepcions a la necessitat de defensa tècnica

La Llei d'enjudiciament civil preveu dos grups d'excepcions a la necessitat de defensa tècnica:

1) Els judicis verbals la quantia dels quals no excedeixi els dos mil euros i la petició inicial dels procediments monitoris.

2) Els escrits que tinguin per objecte personar-se en judici, sol·licitar mesures urgents anteriorment al judici o demanar la suspensió urgent de vistes o actuacions.

7.2.2. Efectes de la intervenció no preceptiva d'advocat i procurador, quan aquesta es produeix

En previsió de les dificultats interpretatives que han anat sorgint respecte dels judicis en els quals la intervenció d'advocat i procurador no és preceptiva, com el judici verbal de l'automòbil, i tanmateix, una de les parts compareix amb lletrat, la mateixa Llei d'enjudiciament civil en regula les dues repercussions fonamentals:

1) quant a la posició de l'altra part⁵⁸, i

⁽⁵⁸⁾Art. 32.1 LEC

2) quant a la condemna en costes⁵⁹.

(59) Art. 32.5 LEC

7.2.3. Designació d'advocat

Igual que succeeix respecte del procurador, l'advocat el designa la part, llevat dels casos de designació d'ofici de conformitat amb la Llei d'assistència jurídica gratuïta⁶⁰.

(60) Art. 33.1 LEC

Els que no tinguin dret a l'assistència jurídica gratuïta poden demanar que se'ls designi un advocat: quan la intervenció sigui preceptiva o quan, encara que no ho sigui, la part contrària hagi comunicat al tribunal que hi acudirà amb tots dos professionals.

En el supòsit que el demandat faci la petició, l'haurà de formular en el termini dels tres dies següents després d'haver rebut la cèdula d'emplaçament o citació (art. 33.2.II LEC).

Sol·licituds

Les sol·licituds s'han de fer i decidir de conformitat amb la Llei d'assistència jurídica gratuïta (articles 12 a 21 i 27 a 36 de la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta) i hauran de contenir el compromís de pagar els honoraris i drets de l'advocat (o procurador) que li nomenin (art. 33.2.1 i 2 LEC).

7.2.4. Honoraris dels advocats

Eximit el procurador del deure de pagament dels honoraris d'advocat, desapareix el procediment de compte jurat. Al seu lloc, la llei preveu un mecanisme processal que satisfaci l'advocat pels serveis prestats al litigant. Aquest procediment es regula en l'article 35 de la Llei d'enjudiciament civil.

Procediment per a satisfer els serveis de l'advocat

El procediment per a satisfer els serveis de l'advocat prestats al litigant és el següent:

- 1) S'inicia mitjançant la presentació de minuta detallada i manifestació expressa que aquests honoraris se li deuen i no han estat satisfets.
- 2) A partir d'aquí, el secretari judicial requereix al deutor que pagui o impugni el compte.
- 3) Si s'impugnen els honoraris per indeguts, la llei es remet al procediment regulat en l'article 34.2.II i III LEC.
- 4) Si s'impugnen per excessius, s'ha de dilucidar sobre aquest aspecte d'acord amb el que preveu l'article 35.2.III i IV LEC.

En els casos 3) y 4) (indeguts o excessius), el secretari judicial dictarà decret –que no podrà ser recorregut– fixant la quantitat deguda, fent-ne constar el constrenyiment si no es pagués dins dels cinc dies següents a la notificació (art. 34.2.III i 35.2.IV LEC).

- 5) Si no s'han impugnat, tal com constava en l'advertència, se'n trameta l'execució per la quantitat més les costes (art. 35.3 LEC).

8. Legitimació i successió processal

8.1. Legitimació

La legitimació depèn de l'existència o no d'una vinculació determinada dels que apareixen com a parts en la situació processal qüestionada en el judici. El contingut de la pretensió continguda en la demanda determina inicialment no solament qui n'és part, sinó qui hi apareix legitimat activament i qui apareix legitimat passivament⁶¹.

⁽⁶¹⁾Art. 10 LEC

8.1.1. Classes de legitimació

La classificació primera i més senzilla té a veure amb la posició de les parts en el procés distingint entre *legitimació activa* per a referir-se a qui exercita una determinada acció o pretensió, i *legitimació passiva* en citar aquell davant de qui se sol·licita.

Es parla així mateix de *legitimació de persones privades* i *legitimació de persones públiques*, *legitimació de persones físiques* i *legitimació de persones jurídiques*.

Però potser la classificació més il·lustrativa és aquella que distingeix entre *legitimació ordinària* i *legitimació extraordinària* d'acord amb els apartats de l'art. 10 LEC. Es parla de legitimació ordinària per a comprendre els supòsits que caben en l'art. 10.1 LEC, i de *legitimació extraordinària* per als compresos en l'art. 10.2, 11 i 11bis LEC.

8.1.2. Legitimació ordinària

L'art. 10 de la LEC assenyalava: seran considerats parts legítimes els qui compareguin i actuïn en un judici com a titulars de la relació jurídica o objecte litigiós. Es connecta així legitimació i titularitat.

Ara bé, com ja adverteix el precepte mateix en el seu paràgraf segon, titularitat i legitimació no van sempre unides.

En uns casos, simplement perquè no hi ha cap dret subjectiu, sinó una situació determinada que genera un interès legítim per a obtenir la tutela que se sol·licita [els cònjuges en els processos matrimonials; els fills en els de filiació (art. 764 i 765 LEC); determinats parents en els d'incapacitació i reintegració de la capacitat (art. 757.1 LEC)].

En d'altres, perquè la determinació concreta dependrà de circumstàncies específiques, com en la mera acció declarativa de domini en el qual la legitimació passiva no s'identifica amb la condició d'"obligat", sinó que s'ha de tractar de qui amenaci, inquieti o pertorbi l'exercici del domini.

Qualsevol dels supòsits assenyalats són casos de *legitimació directa*, això és, de legitimació que es predica directament d'un determinat subjecte i per a una acció específica. No constitueixen, emperò, els únics tipus de legitimació. Al costat d'ells se'n troben d'altres de legitimació indirecta i fins i tot altres de difícil classificació.

La legitimació ordinària deriva, per tant, de la compareixença i afirmació de la titularitat de la relació jurídica que es debat. Ara bé, la veu "legitimació" s'utilitza també en alguns casos per a referir-se a la persona que la llei assenyalava per a exercitar determinat tipus d'accions [nul·litat de matrimoni (art. 74 a 76 CC), separació (art. 81 CC) divorci (art. 86 i 88 CC), filiació (art. 131 i seg. CC) o incapacitació (art. 759 LEC)]. En tots aquests casos s'assenyala que només podran actuar determinades persones (el cònjuge, el fill, etc.) i se separa clarament el concepte de legitimació del fons, ja que una cosa és l'exercici de la pretensió i una altra diferent si l'acció es reconeixerà o no. És a dir, que si qui insta la incapacitació, per exemple, no és cap dels previstos en l'art. 759 LEC, no s'entrarà a resoldre sobre el fons, s'assenyalarà simplement la falta de legitimació.

8.1.3. Legitimació extraordinària

D'acord amb el segon paràgraf del citat art. 10 LEC: *s'exceptuen els casos en els quals per llei s'atribueixi legitimació a persona diferent del titular*. En altres termes, si bé es considera legitimat qui comparegui i afirmi ser el titular d'una determinada relació, pot ser que la llei atribueixi legitimació a una persona diferent. Aquest és el legitimat indirectament o extraordinàriament.

a) Legitimació extraordinària i interessos particulars

En general, la legitimació indirecta –també anomenada *per substitució*– s'ha utilitzat per a fer referència als supòsits en els quals un determinat precepte legitima un subjecte que actua en el procés en interès propi, afirmant, tanmateix, des d'un principi, que la tutela que pretén es fonamenta en un dret aliè. Es preserva en aquests casos un interès privat que es vol protegir atorgant-li una legitimació que no tindria ordinàriament per no ser el titular de la relació jurídica objecte del procés.

Exemples recurrents d'aquesta legitimació són els de l'acció subrogatòria (art. 1.111 CC); el creditor pignoratiu de l'art. 1.869 CC; o l'exercici per a l'usufructuari d'accions fundades en els crèdits vençuts que formin part de l'usdefruit, sota la condició de prestar fiança (art. 507 CC).

D'acord amb l'art. 1.111 CC, el creditor pot demandar el deutor del seu deutor, exercitant el crèdit d'aquest, si prèviament ha perseguit els béns que es trobin en poder del seu deutor. El creditor pignoratiu, per la seva part, pot exercitar les mateixes accions que correspondrien a l'amo de la cosa pignorada "per a reclamar-les contra un tercer".

b) Legitimació extraordinària i interessos supraindividuals

Al costat dels interessos individuals, la complexitat i la massificació de les relacions socials i econòmiques fan que una quantitat creixent d'activitats afectin, no a l'individu, sinó a col·lectivitats o grups o categories de persones simultàniament, fet que comporta que adquireixin caràcter supraindividual; apareixen, així, els interessos supraindividuals.

La protecció *d'interessos supraindividuals* obliga a diferenciar entre interessos col·lectius i interessos difusos.

– Es parla *d'interès col·lectiu* quan és determinable el grup de persones que es troben de manera comuna i simultània en una mateixa situació jurídica respecte a un bé que tots ells gaudeixen conjuntament i solidàriament, i respecte del qual experimenten una necessitat comuna; i normalment hi ha una vinculació jurídica dels membres del grup amb un tercer o entre ells.

– I es parla *d'interès difús* si es tracta d'una comunitat de subjectes àmplia i indeterminada o molt difícilment determinable. El nexa en aquest supòsit no serà jurídic sinó circumstàncies fàctiques contingents.

En el cas d'interessos col·lectius, i sempre sense perjudici de la legitimació individual, es reconeix legitimació a les associacions o entitats legalment constituïdes o als grups d'afectats.

En el cas d'interessos difusos, precisament per la dificultat en determinar els subjectes, només es reconeix legitimació a les associacions que conforme a la llei siguin representatives.

Exemple d'aquests supòsits de legitimació són:

1) Defensa dels consumidors i usuaris.

a) Legitimació del *consumidor o usuari* afectat (art. 11.1 LEC).

b) Legitimació de les *associacions de consumidors i usuaris* (art. 11.1 LEC),

c) Legitimació de les associacions de consumidors i usuaris, a les entitats legalment constituïdes i als grups d'afectats, si els afectats estan perfectament determinats.

d) Legitimació només a les associacions de consumidors i usuaris, si no estan determinats, i no són fàcilment determinables.

e) Legitimació de l'Institut Nacional de Consum i els òrgans corresponents de les CA i corporacions locals, associacions de consumidors i usuaris que reuneixin els requisits establerts en el RDL 1/2007, de 16 de novembre o la corresponent normativa autonòmica en defensa dels consumidors i usuaris i del MF per a les accions d'aturada de la Llei 2/2009 de 31 de març.

2) Defensa de la igualtat entre dones i homes.

a) Legitimació a sindicats i associacions legalment constituïts la finalitat primordial dels quals sigui la defensa de la igualtat de tracte respecte dels seus afiliats i associats, sempre amb la seva autorització. Aquest supòsit respon als interessos col·lectius i s'assembla més a un cas de representació que de legitimació (d'aquí la necessitat d'autorització) però la llei ho tracta en l'art. 11 bis.1 LEC.

b) Legitimació exclusiva als organismes públics amb competències en aquesta matèria (Institut de la Dona, per exemple) als sindicats més representatius i a les associacions *d'àmbit estatal* la finalitat primordial dels quals sigui la igualtat, quan els afectats siguin una pluralitat de persones indeterminades o de difícil determinació, és a dir, quan es tracti d'interessos difusos (art. 11 bis.2 LEC).

3) Entitats de gestió de la Llei de propietat intel·lectual, en referir-se als drets encomanats a la seva gestió.

L'apartat 3 de la disposició final segona (reforma de la Llei de propietat intel·lectual) incorpora l'art. 150 LPI que legitima específicament les "entitats de gestió" per a exercir els drets confiats a la seva gestió, de manera exclusiva. Per a acreditar l'esmentada legitimació n'hi haurà prou d'aportar a l'inici del procés la còpia dels estatuts i la certificació acreditativa de la seva autorització administrativa. Per això, per a oposar-se a tal legitimació aquest mateix precepte limita els motius a poder acreditar la falta de representació de l'entitat, que el titular del dret exclusiu hagi autoritzat qui s'oposa expressament, o el pagament de la remuneració corresponent. El titular d'un dret exclusiu podrà exercir-lo individualment o encomanar el seu exercici a una entitat de tal característica. Si es tracta d'un interès encomanat a les entitats de gestió, no.

8.1.4. Legitimació de persones públiques

Els supòsits de legitimació de *persones públiques* seran escassos, com correspon a un procés com el civil, encaminat essencialment a tutelar interessos privats.

Cal esmentar els supòsits en els quals l'EOMF atribueix la funció de promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat i de l'interès públics. Altres supòsits com l'Estat, les CA, corporacions públiques, etc., condueixen a examinar les seves normes reguladores (Llei d'assistència jurídica a l'Estat i institucions públiques, de règim jurídic de les administracions públiques i procediment administratiu comú, o, sense ànim d'exhaustivitat, la Llei d'hisendes locals).

8.1.5. Tractament processal de la legitimació

A diferència de la capacitat per a ser part i de la capacitat processal, que com sabem s'examinen a l'inici del procés, de manera que si s'hi observa algun defecte es pugui solucionar si és esmenable o comportarà l'arxivament del procés, la legitimació constitueix una qüestió de fons que, en definitiva, només queda establerta quan s'obtingui una resolució favorable d'aquesta naturalesa.

Aquesta naturalesa diferent condueix a establir la regla general, de conformitat amb la qual la determinació de la legitimació s'ha de remetre en tot cas al final del procés, la qual cosa no impedeix, tanmateix, que com passa amb moltes regles generals, tingui les seves excepcions corresponents, o per expressar-ho millor, alguna matisació i determinades precisions.

Hi ha certs casos en els quals s'exigeix una activitat de part a l'inici del procés, orientada a presentar la legitimació com a probable.

Es tracta dels supòsits previstos en els cinc apartats de l'article 266 LEC que obliguen a aportar, juntament amb la demanda, una sèrie de documents de què es pot inferir una aparença de legitimitat, un principi de prova sobre la fonamentació de l'acció. Aquesta aparença, per ser-ho, no impedeix que el desenvolupament del procés pugui conduir a determinar que qui apareix com legitimat, no ho està. Ara bé, des del moment en què la falta d'addició d'aquests documents determina la no-iniciació del procés o que aquest no continuï, no es pot aplicar a aquest cas la regla general de remetre l'anàlisi sobre la legitimació a la decisió de fons.

Juntament amb aquests casos es poden afegir aquells, com els processos d'incapacitació, en els quals la no-acreditació inicial de ser algun dels especialment legitimats legalment, permet, així mateix, inadmetre la demanda, en consideració a una circumstància que afecta, en realitat, el fons.

8.2. Interès legítim

L'existència d'interès és un pressupòsit de l'acció que és intrínsec a les accions de condemna i constitutives. No ho és tant, tanmateix, en el cas de les accions merodeclaratives o en les condemnes de futur. I per això hi dediquem una menció específica.

D'altra banda, l'interès pot desaparèixer, o esdevenir no legítim. A aquesta circumstància fan referència els articles 22 i 423 de la LEC, que estableixen el final del procés quan, per circumstàncies sobrevingudes a la demanda o a la reconvecció, hi deixés d'haver interès legítim per satisfacció extraprocessal o una altra circumstància semblant; l'article 258 LEC, en exigir-ho a l'hora

d'adoptar diligències preliminars, i els articles 414.3 i 4 i 442.1 LEC, que xifren en l'interès legítim del demandat la continuació de l'audiència prèvia davant de l'absència de l'actor o del seu advocat.

8.3. Successió processal

La successió processal, també coneguda com a *canvi de parts*, consisteix en la substitució al llarg del procés d'algun dels subjectes processals que van iniciar el plet.

La LEC diferencia tres supòsits: successió processal per mort⁽⁶²⁾; successió processal per transmissió⁽⁶³⁾ de l'objecte litigiós i successió processal per intervenció provocada⁽⁶⁴⁾.

(62) Art. 16 LEC

(63) Art. 17 LEC

(64) Art. 18 LEC

8.3.1. Successió processal per mort de la part originària

D'acord amb la mateixa literalitat de l'article 16.1 LEC, quan el que sigui objecte del judici es transmeti *mortis causa*, la persona o persones que succeeixin el causant en poden continuar ocupant en aquest judici la mateixa posició, a tots els efectes. En aquest supòsit:

1) Si qui comunica la mort del litigant és el mateix successor –de manera que insta que se la tingui per part i prèvia suspensió del procés pel secretari judicial–, s'ha de traslladar a les altres parts i, una vegada acreditada la successió, se li ha de confirmar la qualitat de part.

2) Quan consta al Tribunal la defunció del litigant i no es persona el successor en el termini dels cinc dies següents, el secretari judicial per mitjà de diligència d'ordenació permetrà a les altres parts demanar, amb identificació dels successors i del seu domicili o residència, que se'ls notifiqui l'existència del procés, citant-los perquè compareguin en el termini de deu dies. En la mateixa resolució del secretari judicial acordarà la suspensió del procés fins que compareguin els successors o finalitzi el termini per a la compareixença (art.16.2 LEC).

3) Quan mor el demandat i no es localitza el successor o successors o no hi compareixen, en el procés s'ha de continuar declarant la rebel·lia del demandat.

4) Quan el mort és el demandant la llei distingeix el següent: Davant de la no-identificació o localització del successor o successors, s'entén que es produeix el desistiment, llevat que el demandat s'oposi. Si el que es produeix és la incompareixença, s'interpreta que es renuncia a l'acció.

8.3.2. Successió per transmissió de l'objecte litigiós

Qui adquireix un bé litigiós pot sol·licitar que se'l consideri part. Si no hi ha oposició de la part contrària⁶⁵, el secretari judicial dicta decret en què es diposi la successió i s'aixeca la suspensió del procés decretada amb la sol·licitud⁶⁶.

⁽⁶⁵⁾La part contrària té un termini de deu dies per a plantejar l'oposició.

⁽⁶⁶⁾Art. 17 LEC

Si hi ha oposició, s'ha de decidir mitjançant una interlocutòria.

Negació de la successió

La LEC limita la possibilitat de successió en aquest cas, és a dir, preveu com a supòsits de negació de la successió quan la part que s'oposa acrediti que li competeixen drets o defenses que només poden fer valer contra el transmetent, un dret a reconvenir, que té pendent una reconvenció o que la successió dificulta substancialment la defensa.

8.3.3. Successió per intervenció provocada

L'article 14 LEC preveu les regles que cal seguir en el supòsit que es produeixi la *litis denuntiatio*, és a dir, la comunicació a un tercer de la litispèndència del procés perquè s'hi incorpori. La iniciativa correspon, en aquest cas, als que ja són part en el procés (actor o demandat) i no al tercer que hi haurà d'intervenir. La intervenció d'aquest tercer a qui es crida en virtut de la *litis denuntiatio* constitueix un supòsit de successió; el previst concretament en l'article 18 LEC.

La successió segueix diversos tràmits segons si qui cridi al procés és el demandant o el demandat.

Vegeu també

Sobre els tràmits que experimenta la successió vegeu el subapartat 9.2.2.

9. Pluralitat de parts: litisconsorci i intervenció de tercers

9.1. El litisconsorci

Encara que sembla habitual que les parts en el procés siguin un actor i un demandat, és possible que alguna o les dues posicions siguin ocupades per més d'un subjecte; sorgeix així la *pluralitat de parts*.

La Llei d'enjudiciament preveu la pluralitat de subjectes en dues seus diverses. La primera en l'article 12 i, posteriorment, en l'article 72.

9.1.1. Pressupòsits

Per a ampliar les parts en el procés, s'exigeix una connexió objectiva⁶⁷ (un nexa per raó del títol o causa de demanar).

⁽⁶⁷⁾Art. 72.2 LEC

Això no obstant, com que tota acumulació subjectiva (litisconsorci) n'implica una d'objectiva (acumulació d'accions), el litisconsorci es troba sotmès a la concurrència dels pressupòsits d'admissibilitat de l'article 73 LEC per a l'acumulació objectiva d'accions, que s'analitzaran a fons en l'apartat 10, i que ara simplement s'esmenten:

- 1) El tribunal que entengui l'acció principal ha de tenir jurisdicció i competència objectiva per a conèixer l'acció acumulada.
- 2) Les accions, en consideració a la seva matèria, s'han de ventilar en judicis del mateix tipus.
- 3) La llei no ha de prohibir l'acumulació a raó de la seva matèria o el tipus de judici que s'hagi de seguir.

9.1.2. Forma de litigar dels litisconsorts

La LEC no conté cap precepte respecte a la manera com han d'actuar processalment els litisconsorts, ni necessaris, ni molt menys voluntaris. No obstant això, s'ha d'entendre vigent la regla de conformitat amb la qual els actes individuals favorables aprofiten tots els litisconsorts, mentre que els desfavorables no perjudiquen ni tan sols el que els va efectuar. Juntament amb això, tot

acte que impliqui poder de disposició sobre l'objecte del procés (assentiment, transacció, renúncia a l'exercici dels recursos...) o sobre el procés, per si mateix, necessita la participació efectiva de tots els litisconsorts.

9.1.3. Efectes del litisconsorci

A més de l'efecte propi del litisconsorci, que consisteix que dues pretensions o més siguin resoltes en una única sentència⁶⁸, des del punt de vista de les conseqüències que el litisconsorci comporta, la llei n'estableix expressament dues:

⁽⁶⁸⁾Art. 71.1 LEC

1) la seva incidència en la quantia final del plet⁶⁹ i

⁽⁶⁹⁾Art. 252 LEC

2) la fixació de la competència territorial⁷⁰.

⁽⁷⁰⁾Art. 53.2 LEC

9.1.4. Litisconsorci voluntari i litisconsorci necessari

El litisconsorci voluntari depèn exclusivament de la voluntat de les parts; el necessari és imposat per la llei en els termes assenyalats en l'article 12 LEC. Tots dos comparteixen el règim general exposat, de manera que perquè siguin procedents es requereix que es presentin les exigències dels articles 12.1 i 72 LEC i que ho decideixi qui interposa la demanda.

9.1.5. Classes de litisconsorci necessari

La doctrina distingeix entre *litisconsorci necessari propi* i *impropi*.

El **litisconsorci necessari propi** es presenta quan la llei estableix la necessitat de pluralitat en les parts, davant de l'exigència que determinades relacions jurídiques només poden ser objecte de pronunciament jurisdiccional en presència de tots els seus titulars.

El **litisconsorci necessari impropi** constitueix una creació de la jurisprudència, davant de determinats supòsits en els quals, d'una banda, es percep aquesta necessitat d'una resolució conjunta, mentre que, de l'altra, el legislador no ha imposat l'obligació de demandar tots els titulars. Si es mira bé, se suscita d'aquesta manera una contradicció entre el que s'exigeix legalment i el que interpreten els tribunals.

Supòsits

No hi ha gaires supòsits en el nostre dret, més enllà dels esmentats clàssicament: obligacions indivisibles (art. 1139 CC), acció de nul·litat de matrimoni exercida pel MF (art. 74 CC) o impugnació conjunta de la filiació paterna o materna.

9.1.6. Tractament processal del litisconsorci

En una línia semblant a l'assenyalada per al tractament processal dels pressupòsits processals relatius a les parts, la Llei d'enjudiciament civil recull la doctrina jurisprudencial recent, i incorpora expressament el tractament del litisconsorci en la regulació de l'"audiència prèvia al judici" en el judici ordinari.

Aquest és el cas de l'article 416.1.3r LEC quan preveu la falta del litisconsorci pertinent, com a tercera causa entre aquelles que poden obstar a la prossecció del procés.

A partir de la falta de litisconsorci en el demandat, l'article 420 LEC dedica un precepte específic al tractament d'aquesta falta, i diferencia segons l'actor estigui o no d'acord amb la necessitat de constituir regularment el litigi:

1) Si davant de l'al·legació del demandat, ell hi està d'acord i el tribunal ho estima procedent, se cita els nous demandats⁷¹.

(71) Art. 420.1 LEC

2) Si l'actor s'oposa a la falta de litisconsorci adduïda pel demandat, es preveuen, al seu torn, dues eventualitats:

a) Que sentides les parts sobre aquest punt i entenent el tribunal a qui correspon el litisconsorci, l'actor en el termini que se li concedeixi (no inferior a deu dies) constitueixi el litigi regularment, de manera que se suspèn el curs de les actuacions fins que els nous demandats contestin en el termini de vint dies⁷².

(72) Art. 420.3 i 404 LEC

b) Que, transcorreguts aquests deu dies, l'actor no integri regularment el litigi; en aquest supòsit, es posa fi al procés mitjançant una interlocutòria, i s'arxiven definitivament les actuacions⁷³.

(73) Art. 420.5 LEC

És possible que la dificultat o complexitat de l'assumpte fessin difícil o inconvenient la resolució judicial sobre l'existència o no de litisconsorci, d'acord amb els terminis establerts. A aquest efecte, l'article 420.2 LEC assenyala que, escoltades les parts, el tribunal pot resoldre mitjançant una interlocutòria en el termini dels cinc dies següents a l'audiència; audiència que haurà de prosseguir, en tot cas, per a les seves finalitats restants.

Quant al judici verbal, s'aplica, *mutatis mutandi*, el que s'ha assenyalat unes línies més amunt respecte al tractament processal de la capacitat per a ser part i la capacitat processal⁷⁴.

(74) Art. 443.2 i 3 LEC

Finalment, respecte de la possibilitat de l'apreciació *ex officio* de la repetida constitució irregular del litigi, la jurisprudència més recent de la Sala Primera del TS insistia en el seu caràcter de qüestió d'ordre públic processal, i reclamava –sobretot en el procés de quantia inferior– que es posés de manifest i se solucionés en la seva compareixença prèvia.

9.2. La intervenció de tercers

Tercer és, per definició, algú aliè al procés. Ocorre, tanmateix, que la complexitat de determinades relacions jurídiques obliguen a considerar l'eventualitat d'incorporar algú fins llavors aliè al procés per a evitar els perjudicis que se li originarien en resultar afectat pel resultat del procés.

La intervenció processal apareix regulada en els articles 13 i 14 de la Llei d'enjudiciament civil: el primer dedicat a la intervenció adhesiva i el segon, a la intervenció provocada encapçalat amb la rúbrica *pluralitat de parts*. S'introdueix, així, una institució que subvé a la necessitat d'incorporar al procés aquells subjectes que tenen un interès determinat en el seu resultat però no tenen la qualitat de part.

9.2.1. La intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats

En virtut de la intervenció adhesiva simple, s'introdueix en el procés un subjecte que no podria haver estat demandant o demandat inicialment, ja que no tenia la titularitat de la relació jurídica objecte del judici per a poder-se constituir un objecte processal acumulable al primer⁷⁵.

Mitjançant la intervenció litisconsorcial, el tercer s'introdueix en una relació processal que ell mateix podria haver constituït inicialment com a litisconsort, necessari o voluntari.

Pressupòsits de la intervenció adhesiva

D'acord amb la literalitat del primer paràgraf de l'article 13 LEC, la intervenció adhesiva requereix:

- 1) Que hi hagi un procés pendent.
- 2) Que qui hi vulgui intervenir com a demandant o demandat acrediti un interès directe i legítim en el resultat del plet.

L'interès per incorporar-se al procés variarà segons que es tracti d'un cas d'intervenció adhesiva litisconsorcial o simple. En el primer cas, l'intervinent litisconsorcial tracta de defensar drets propis, sense exercir una pretensió diferent de la ja exercida pel demandant. L'intervinent adhesiu simple, per la seva part, persegueix evitar els perjudicis que la derrota d'una de les parts li pugui irrogar a causa dels efectes reflexos de la cosa jutjada.

⁽⁷⁵⁾Art. 13 LEC

Exemple

Exemple típic d'intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats és el del sotsarrendatari davant de la demanda de desnonament de l'arrendador davant l'arrendatari.

Exemple d'intervenció litisconsorcial

Un exemple d'intervenció litisconsorcial és el cas del creditor solidari que no va demandar o el deutor solidari que no va ser demandat (art. 13 LEC).

Facultats de l'intervinent: l'intervinent com a part

Article 13.3 LEC

"Des que sigui admesa la intervenció, l'intervinent és considerat part en el procés a tots els efectes [...]."

La consideració d'informe que s'estableix a l'article 13.3 LEC li permet defensar les pretensions formulades pel seu litisconsort o les que formuli el mateix intervinent, quan tingui oportunitat de fer-ho, i això encara que el seu litisconsort renunciï, assenteixi, desisteixi o s'aparti del procediment per una altra causa⁷⁶.

⁽⁷⁶⁾Art. 13.3r *in fine* LEC

1) La facultat de l'intervinent per a formular pretensions pròpies. L'article 13.3 LEC estableix que, admesa la intervenció, no es pot retrocedir en el curs de les actuacions, de manera que l'intervinent accepta el procés en l'estat en el qual es trobi.

2) L'intervinent com a part en els recursos. Entre les facultats que integren la condició de part processal de l'intervinent i reconeix expressament l'article 13.3.3 LEC, es troba la d'interposar recursos contra les resolucions que es dictin en el curs del procediment i, concretament, contra la sentència que hi posi fi.

Sol·licitud i tramitació de la intervenció

L'article 13.2 LEC disposa que la intervenció haurà de ser sol·licitada, entenem que per escrit, davant de l'òrgan davant el qual està pendent el procés, sense que en provoqui la suspensió.

La LEC no especifica cap tràmit més, però, en aplicació de les normes generals i del principi d'audiència, s'haurà de traslladar la sol·licitud a les parts, i se'ls haurà de permetre que es pronunciïn sobre la seva procedència. El tribunal resol i, davant aquesta resolució, hi haurà recurs de reposició, si accedeix a la intervenció⁷⁷, i d'apel·lació, si la rebutja⁷⁸.

⁽⁷⁷⁾Art. 451.2 LEC

⁽⁷⁸⁾Art. 455.1 LEC

9.2.2. La intervenció provocada

L'article 14 LEC preveu les regles que cal seguir en el supòsit que es produeixi la *litis denuntiatio*, és a dir, la comunicació a un tercer de la litispendència del procés perquè s'hi incorpori. La iniciativa correspon, en aquest cas, als que ja són part en el procés (actor o demandat) i no al tercer que hi haurà d'intervenir.

La intervenció provocada, a diferència de l'adhesiva, ha de ser prevista per la llei, tal com succeeix en els casos següents.

Regulació de la intervenció provocada

La regulació incorpora la modalitat d'intervenció provocada, que anteriorment només era objecte de regulació positiva en un cos jurídic no processal, el Codi civil, en tractar de la *crida en garantia*: la intervenció de cohereus "exart. 1084 CC"; la del fabricant o subministrador de productes, de l'article 124.3 de la Llei de patents, entre altres.

La norma diferencia entre si la iniciativa correspon al demandant o al demandat, tal com s'assenyala seguidament.

Intervenció a instàncies del demandant

Aquest supòsit faculta el demandant a cridar un tercer perquè intervingui en el procés col·laborant-hi o substituint-lo, i es prescriu que la sol·licitud s'haurà de fer en la demanda, llevat que la llei disposi una altra cosa.

Una vegada el tribunal admet l'entrada, el tercer disposa de les mateixes facultats d'actuació que la llei concedeix a les parts⁷⁹. Tenint en compte el moment processal de la seva incorporació, l'equiparació de la seva condició a la de part no presenta problemes quant a l'assumpció de les actuacions ja desenvolupades, com ocorre en el cas de la intervenció adhesiva "exart. 13.3 LEC".

⁽⁷⁹⁾Art. 14.1 LEC

Intervenció a instàncies del demandat

Si és el demandat qui vol que el tercer hi intervingui, el segon apartat de l'article esmentat conté una sèrie de regles:

1) La sol·licitud s'haurà de fer en el termini per a contestar a la demanda, en el judici ordinari; i almenys cinc dies abans de la vista, en el del judici verbal⁸⁰.

⁽⁸⁰⁾Art. 14.2.1a LEC

2) Escoltat el demandant en el termini de deu dies, el tribunal resol mitjançant una interlocutòria⁸¹, i mentrestant queda suspès el termini per a contestar la demanda fins a la notificació de la resolució denegatòria de la intervenció, si escau.

⁽⁸¹⁾Art. 14.2.2a LEC

3) L'apreciació favorable sobre la intervenció origina diversos efectes:

a) l'emplaçament (citació a termini) al tercer per a contestar la demanda en temps i forma semblant a la del demandat, o si es tracta d'un judici verbal, assenyalant novament per a la vista i citant les parts i el tercer (art. 14.2.3a. *in fine* LEC.);

b) la suspensió del termini per a contestar la demanda fins al trasllat de l'escrit de contestació presentat pel tercer o, en tot cas, fins que expiri el termini concedit a aquest últim per a contestar la demanda (art. 14.3a. LEC).

4) Finalment, una vegada ha comparegut el tercer, si el demandat considera que n'ha d'ocupar la posició, es procedeix a la successió, tal com preveu l'article 18 LEC. Es trasllada a les altres parts perquè al·leguin en cinc dies el que convingui al seu dret i es resol mitjançant una interlocutòria sobre la conveniència o no de la successió.

10. L'objecte del procés: els seus elements delimitadors

L'objecte del procés és allò de què tracta el procés, la qüestió que sotmet a la decisió judicial. La teoria de l'objecte del procés serveix i s'encamina a identificar-lo, distingint-lo d'altres, en la mesura que és sobre aquest concret sobre el que s'haurà de resoldre.

Aquesta teoria, de certa complexitat, se centra singularment en la determinació dels elements que conformen l'objecte d'aquest procés concret, tres, tal com es veurà.

10.1. Elements delimitadors de l'objecte del procés; la demanda

L'objecte del procés, la cosa de què tracta el procés, l'han de fixar les parts (l'actor, sempre; el demandat, només si reconvé) en els escrits al·legadors inicials (demanda o escrit en què es reconvingui), tal com correspon a la vigència en el procés civil dels principis dispositiu i d'aportació de part que regeixen aquest procés⁸².

⁽⁸²⁾Art. 399 LEC

D'aquesta manera, en l'escrit de demanda s'ha de fer constar:

- els subjectes (dades i circumstàncies d'identificació d'actor i demandat);
- el *petitum* (el que es demani); i
- la *causa petendi*.

La mateixa prescripció conté l'article 406.3 LEC respecte de la reconvecció formulada en la contestació a la demanda.

Aquests elements delimiten i individualitzen una acció concreta (pretensió o objecte processal); han de constar amb claredat i precisió en la demanda (acte processal idoni i preclusiu), i no poden ser alterats en essència al llarg del procés (prohibició de la *mutatio libelli*). La seva modificació o alteració en la resolució final del procés provoca incongruència i impedeix tant el lliure exercici del dret de defensa com l'accés a una tutela judicial efectiva. És, a més, la clau per a fixar la cosa jutjada.

L'objecte del procés el formen un element subjectiu (**subjecte**) i un altre d'objectiu (**objecte**), dividit, aquest últim, al seu torn, en dos: el *petitum* i la *causa petendi*. A partir d'aquí, la comesa següent consisteix a dilucidar:

- Com s'identifica aquest objecte del procés.
- Quins elements són els determinants.
- Com s'identifiquen aquests últims.

10.1.1. Element subjectiu

Subjectes del procés (parts) són les persones sobre les qui han de recaure els efectes del procés, aquelles a qui afecta d'una manera directa el pronunciament del tribunal, sigui quin sigui el contingut. Actor i demandat en els supòsits més senzills, litisconsorts en el cas de pluralitat de parts, i intervinents si han estat admesos com a parts.

10.1.2. Elements objectius: *petitum*

La identificació del *petitum* és establerta per dues qüestions. Per una part, la resolució que se sol·licita del jutge: la condemna del demandat, la mera declaració del dret o el canvi jurídic (acció constitutiva). Per l'altra, la pretensió concreta que se sol·licita del demandat.

En funció del *petitum*, les accions es classifiquen en declaratives, executives i cautelars (art. 5 LEC).

Entre les declaratives, al seu torn, es poden distingir tres categories:

- 1) Merodeclaratives, si es demana una tutela que consisteix en l'afirmació d'existència o inexistència d'un dret o d'una determinada relació jurídica que es mostra incerta.
- 2) Constitutives, quan la tutela que se sol·licita va dirigida a la creació, modificació o extinció d'un dret, estat o relació jurídica que no és possible aconseguir sense la intervenció dels tribunals.
- 3) De condemna, quan el que es demana és la declaració d'existència d'un dret a prestació per part del demandat i l'ordre de condemna al seu compliment.

Precisament perquè, d'una banda, un mateix dret o relació jurídica (el domini) pot donar lloc a diverses peticions (la mera declaració de domini, per exemple, o la condemna a lliurar la possessió) i, de l'altra, les diverses peticions dimanants d'un mateix dret o relació jurídica podrien donar lloc a diverses accions (merodeclarativa de domini; reivindicadora) o diversos objectes processals, cal que en la demanda s'expressi amb claredat aquesta petició concreta. Tant la classe específica de tutela (la declaració d'un dret, la constitució d'una relació jurídica, la condemna del demandat), com el bé jurídic singular respecte del qual es demana aquesta tutela.

Paral·lelament, si el que es demana són diversos pronunciaments judicials, hi ha d'haver diversos objectes processals. Aquesta acumulació d'accions, sobre la qual tornarem després, exigeix que cada petició concreta s'expressi amb la separació deguda⁸³.

⁽⁸³⁾Art. 399.5 LEC

La Llei d'enjudiciament civil preveu aquest aspecte en l'article.

Article 5.1. LEC

"Es pot pretendre dels tribunals la condemna a determinada prestació, la declaració de l'existència de drets i de situacions jurídiques, la constitució, modificació o extinció d'aquestes últimes, i [...]."

I si descendim a un pla més concret, l'article 399.1 i 5 LEC (demanda) i 406.1 i 3 LEC (reconvenció), per remissió, prescriuen la necessitat de fixar amb claredat i precisió el que es demani.

Juntament amb això, l'article 416.1.5a. LEC configura com a "defecte legal en la manera de proposar la demanda", la falta de claredat en la determinació de la petició que es dedueixi. Aquesta circumstància, ja sigui per denúncia del demandat en la contestació a la demanda, ja sigui del mateix actor en la mateixa audiència, ja sigui d'ofici, pot i ha de ser esmenada en aquesta audiència prèvia.

En el cas que no sigui així, s'ha de sobreseure el plet, únicament, si no és possible de cap de les maneres determinar en què consisteixen les pretensions de l'actor del demandat en la reconvenció, si escau, i davant quins subjectes es formulen les pretensions⁸⁴.

⁽⁸⁴⁾Art. 424 LEC

10.1.3. La causa petendi: teories de la substanciació i de la individualització

Es defineix la *causa de demanar* com aquella situació de fet, jurídicament rellevant, i susceptible, per tant, de rebre la tutela jurídica sol·licitada (Tapia Fernández).

Com es delimita i estableix aquesta situació ha estat objecte secular de discussions interminables, decantades finalment en dues tendències: l'una que entén que el determinant és l'element fàctic i l'altra que afegeix a aquest element fàctic l'element jurídic que subjeu a tota pretensió. Segons s'incideixi en un o un altre sorgeixen dues teories, que sense resoldre realment el problema han servit per explicar determinats casos freqüents:

- **Teoria de la substanciació:** defensada pels qui es mostren partidaris de reduir la causa de demanar a la sola fonamentació fàctica, el conjunt de fets, les circumstàncies concretes o el relat històric sobre els quals l'actor basa la seva petició.
- **Teoria de la individualització:** propiciada pels qui consideren que la causa de demanar és integrada per dos elements: el fàctic (conjunt de fets, relat històric) i, a més, l'element jurídic o normatiu (el títol jurídic en virtut

del qual es demana; la subsumció dels fets en una norma jurídica que atorga l'eficàcia que l'actor pretén).

La LEC no s'adscriu expressament a cap d'aquestes posicions, tal com queda de manifest a continuació:

En efecte, si repassem els preceptes que afecten directament la demanda, la prohibició de canvi de demanda, la litispèndència, la congruència o la cosa jutjada; és a dir, els instituts processals directament afectats per la delimitació de l'objecte del procés, comprovarem que subsisteix la possibilitat de totes dues interpretacions.

1) L'article 399 LEC, en determinar el contingut de la demanda, en els paràgrafs 3 i 4 prescriu: "els fets s'han de narrar d'una manera ordenada i clara. En els fonaments de dret, a més dels que es refereixin a l'assumpte de fons plantejat, s'inclouen [...]".

2) El demandat en la contestació a la demanda, que es redacta en els mateixos termes que la primera, haurà de negar o admetre els fets adduïts per l'actor, al·legant les excepcions materials que estimi convenientes i exposant els fonaments de la seva oposició a les pretensions de l'actor⁸⁵. En la contestació pot ser, així mateix, que el demandat reconvingui. En aquesta hipòtesi, la reconvenió es proposa a continuació de la contestació, de manera que s'adapta al que per a la demanda s'estableix en l'article 399, expressant amb claredat la tutela judicial concreta que es pretén obtenir respecte de l'actor i, si escau, d'altres subjectes⁸⁶.

⁽⁸⁵⁾Art. 405.1 LEC

⁽⁸⁶⁾Art. 406.3 LEC

3) Els fets no poden ser objecte de cap modificació. Un cop establert el que sigui "objecte del procés" en la demanda, contestació i reconvenió, si escau: les parts no el poden alterar posteriorment⁸⁷. Aquesta prohibició de canvi de demanda, que deixa fora de perill la facultat de formular al·legacions complementàries, no afecta la delimitació de l'objecte del procés⁸⁸.

⁽⁸⁷⁾Art. 412 LEC

⁽⁸⁸⁾Art. 412.2 i 426.1 LEC

Al·legacions dels litigants

En l'audiència, els litigants, sense alterar substancialment les seves pretensions ni els fonaments d'aquestes exposats en els seus escrits, poden efectuar al·legacions complementàries amb relació al que s'ha exposat de contrari.

4) Quant a la congruència, l'article 218 LEC, en el primer apartat segon paràgraf, després de prescriure la necessitat que les resolucions siguin exhaustives i congruents precisa: "el tribunal, sense apartar-se de la causa de demanar acudint a fonaments de fet o de dret diferents dels que les parts hagin volgut fer valer, ha de resoldre de conformitat amb les normes aplicables al cas, encara que no hagin estat citades o al·legades encertadament pels litigants".

Finalment, l'article 72.2 LEC, que es refereix a l'acumulació subjectiva d'accions, assenyalava expressament: s'entén que el títol o causa de demanar és idèntic o connex quan les accions es fonamentin en els mateixos fets.

Tal com s'ha avançat abans, del que s'ha exposat no podem deduir si la nova llei estima identificada la *causa petendi* només pels fets, com es podria percebre en algun dels preceptes, o per la conjunció d'aquests fets més un element jurídic o normatiu, entès aquest últim com el títol jurídic en virtut del qual es demana. Tampoc no sembla que aquesta norma requereixi una conclusió definitiva sobre això. Sí que convé, no obstant això, afegir alguna reflexió sobre dues qüestions connexes i de significat singular, en el subapartat següent.

10.2. Extensió de les facultats judicials i objecte del procés

És pedagògicament adequat afegir una reflexió breu entorn de dos extrems relacionats freqüentment amb la determinació de l'objecte del procés: l'extensió de les facultats judicials a l'hora d'aquesta delimitació i la distinció necessària entre l'objecte actual i l'anomenat *objecte virtual* del procés a l'efecte de diferenciar dos tipus d'objectes del procés.

10.2.1. Extensió de les facultats judicials

L'extensió de les facultats es refereix a l'abast de la llibertat del jutge en la selecció de la norma que cal aplicar per a resoldre (la qual cosa s'entén com a *iura novit curia*), sense que aquesta elecció traspassi els límits que fixen la *causa petendi* com a element configurador de l'objecte del procés; extralimitació que de produir-se donaria lloc al vici d'incongruència i vulneraria el principi dispositiu.

L'article 218.1.II LEC delimita la necessitat d'exhaustivitat i congruència de la sentència, amb una redacció tal que ha originat opinions diverses, segons el significat que s'atorga a la seva literalitat en prescriure textualment: "[...] sense apartar-se de la causa de demanar recurrent a fonaments de fet o de dret".

Sense ser el moment adequat per a entrar en més consideracions, sí que convé retenir que s'aculli la interpretació que exigeix no apartar-se ni dels fets ni dels fonaments de dret o tan sols dels primers per a evitar la incongruència, l'essencial és preservar la contradicció i el dret de defensa. De manera que en tot cas caldria preservar que tota resolució que s'aparta d'algun o de tots dos elements hauria d'estar precedida del trasllat a les parts i la celebració de la audiència corresponent en què s'advertís aquesta variació i es permetés recompondre la posició de cadascuna.

10.2.2. Perspectiva externa i interna del procés: els anomenats objecte actual i objecte virtual del procés; la incidència de l'element temporal i la prescripció per a delimitar la causa de demanar

La delimitació de la causa de demanar, s'apliqui una teoria o una altra per a la seva delimitació, es completa amb el que disposa l'art. 400 LEC. Aquest precepte estén l'obligació d'identificar la causa de demanar a tots els fets i fonaments jurídics possibles quan el que es demani pugui fundar-se en diversos fets o fonaments de Dret. Es crea així una regla de preclusió que constitueix una càrrega d'al·legació per a l'actor.

L'art. 400 LEC, assenyalava: "quan el que es demani en la demanda pugui fundar-se en diferents fets o fonaments jurídics, hauran d'adduir-s'hi tots els que resultin coneguts o puguin invocar-se al temps d'interposar-la [...] a efectes de litispendència i de cosa jutjada, els fets i els fonaments jurídics adduïts en un litigi es consideraran els mateixos que els al·legats en un altre judici anterior si haguessin pogut al·legar-se en aquest (art. 400.1 i 3 LEC)".

D'aquesta manera, a efectes de cosa jutjada, a la identitat de l'objecte, d'acord amb l'art. 222 LEC, més les excepcions del mandat relatives a la compensació i a la nul·litat dels negocis jurídics (art. 408 LEC), s'han d'afegir els fets i els fonaments jurídics que –encara que no s'haguessin al·legat en el procés en el qual la cosa jutjada es va produir– haguessin pogut al·legar-se (art. 400.2 LEC).

La inclusió legal d'aquesta "norma de tancament" l'únic que fa és imposar a l'actor la càrrega processal d'al·legar en la seva demanda tots els fets i raonaments jurídics que poguessin desencadenar la pretensió de tutela que sol·licita; de manera que, si no els al·lega, la cosa jutjada operarà també sobre ells.

Ara bé, com que hi ha altres tuteles a les quals no resulta d'aplicació aquest art. 400 LEC –de fet, totes aquelles que no es fonamentin en més d'un fet o fonament jurídic, cosa que és igual, que no sempre la causa és imprescindible a l'hora de delimitar l'objecte del procés– sorgeix la necessitat de diferenciar entre dos *tipus d'objecte del procés* o *dues perspectives diferents* per a la seva determinació.

La *perspectiva interna* comprèn les institucions que no transcendeixen del propi procés (demanda; reconvecció; prohibició de canvi de demanda); i en canvi la *perspectiva externa* assolix aquelles institucions que transcendeixen del procés (litispendència; cosa jutjada i acumulació de processos).

A partir d'aquesta diferència *l'objecte actual*, corresponent a la *perspectiva interna*, es constitueix pel que l'actor al·legui i el mandat susciti quan no es limiti a oposar-se. Aquest objecte el determinen les pretensions i els seus fonaments, és a dir: subjectes; el que es demana i la causa de demanar incloent-hi els fets

i el fonament jurídic (títol jurídic esgrimit). Delimitació a la qual caldrà acudir quan estiguem davant de casos de demanda, reconvençió o prohibició de canvi de demanda.

La *perspectiva externa*, també denominada *objecte virtual* es delimitarà pels subjectes, el *petitum* i tots els fets i títols jurídic que s'haguessin pogut deduir encara que no s'hagin deduït. S'hi recorrerà quan es tracti de decidir si és procedent l'acumulació d'interlocutòries, la litispendència i la cosa jutjada. Aquesta construcció explica la necessitat que en la demanda s'incloguin tots els fets i fonaments jurídic que siguin coneguts; perquè en cas de no fer-se així, a efectes de litispendència i cosa jutjada, quedaran compresos a l'objecte del procés tant els deduïts com els deduïbles (art. 400 LEC) (De la Oliva).

10.2.3. Accions constitutives

A les *accions constitutives* la causa de demanar està integrada pel conjunt de fets al qual legalment es vincula l'efecte constitutiu, amb el matís que seguidament s'assenyalarà. Així, demanada la incapacitació al·legant un estat psíquicofísic d'una persona en un període temporal determinat, una variació de l'estat esmentat comporta una causa de demanar diferent que impedeix al·legar l'existència de cosa jutjada (art. 761 LEC). O en els casos de petició d'aliments *ex art. 146 CC*, quan varia el cabal del qual els dóna o les necessitats de qui els sol·licita.

La declaració de nul·litat matrimonial (art. 73 CC) fa patent la dificultat a l'hora d'elegir entre entendre que la mera petició de nul·litat identifica l'objecte del procés, sense que sigui necessari fer referència al conjunt de fets que preveu l'art. 73 CC; o entendre que es requereix afegir una causa específica, de manera que serà aquesta i no una altra la que, identificant l'objecte del procés, quedarà inclosa a la cosa jutjada. D'acord amb l'art. 400 LEC, aquesta segona opció resulta la correcta.

I sorgeix una dificultat igual en el cas de les accions constitutives extintives, com les diferents causes de resolució d'un contracte d'arrendament (art. 27 i 28 LAU). Al·legades diverses causes en diverses demandes no hi haurà litispendència i, per tant, desestimada la petició per alguna de les causes, no hi ha cosa jutjada respecte de les altres (resolució per sotsarrendament inconstentit i per falta d'ús, per exemple). Així és interpretat, almenys, per la jurisprudència (STS de 20 d'octubre de 1959).

10.2.4. Concurs d'accions

El *concurso d'accions* comporta uns fets parcialment idèntics o comuns; la possibilitat de diverses qualificacions jurídiques segons els fets diferencials que destaquen en l'al·legació; i, a més, que la conseqüència jurídica derivada dels fets és només una, de manera que estimada la petició basada en una de les possibles configuracions de la causa de demanar, no es pot obtenir nova tutela basada en

les altres. Culpa contractual i culpa extracontractual, per exemple; en aquest cas s'entén que hi ha pluralitat d'objectes perquè es donen diverses causes de demanar. Per una part, els fets que van determinar causació –negligent o no– d'un dany (art. 1902 CC), i per una altra, l'existència i vigència d'un contracte en virtut del qual algú estava obligat a observar diligència que s'encavalca amb la descrita al citat art. 1902 CC. Així entès, encara que s'estigui reclamant el mateix, s'està reclamant una cosa diferent (STS de 7 d'abril de 2004).

En el concurs de normes, per la seva part, els fets són idèntics i funden una mateixa petició, però poden ser qualificats jurídicament d'acord amb diferents normes. Coherentment, com que només varia la qualificació jurídica, no hi ha diversitat d'objectes processals.

11. Pluralitat d'objectes processals: acumulació d'accions i acumulació de processos

Quan hi ha pluralitat d'objectes processals en un únic procediment es parla d'*acumulació*. Aquest fenomen processal, basat en la connexió, persegueix la resolució en una única sentència d'accions o processos que d'una altra manera s'haurien tramitat i resolt separatament. Si es tracta d'acumulació de previsions o d'accions, pot ser inicial o successiva, segons que es produeixi en interposar-se la demanda o després, fins al terme preclusiu que es formula en l'article 412 LEC. Si es tracta de processos (denominada també *acumulació d'actuacions*), és possible fins que finalitzi algun dels processos, d'acord amb el que disposa l'article 433 LEC.

11.1. Acumulació d'accions: característiques generals

En la regulació actual destaca:

- la distinció entre *acumulació objectiva* i *subjectiva d'accions*;
- la consagració expressa de l'acumulació eventual;
- la regulació de la competència territorial en el cas d'acumulació d'accions;
- la previsió de casos especials d'acumulació necessària;
- la previsió del tractament processal de l'acumulació d'accions indeguda.

11.1.1. Acumulació d'accions simple i eventual

L'article 71 de la LEC preveu l'anomenada **acumulació simple** o **exclusivament objectiva**, és a dir, l'exercici de diverses accions en una mateixa demanda perquè siguin objecte d'una resolució comuna⁸⁹.

⁽⁸⁹⁾Art. 71.1 i 2 LEC

S'exigeix connexitat per identitat en els subjectes (la *causa petendi* i el *petitum* poden ser diversos), establint com a únic límit a aquesta acumulació la incompatibilitat entre les accions exercides. En aquest sentit, la LEC defineix com a *accions d'exercici incompatible* les que s'excloquin mútuament o siguin contràries entre si, de manera que l'elecció d'una impedeixi o faci ineficaç l'exercici de l'altra o d'altres⁹⁰.

⁽⁹⁰⁾Art. 71.3 LEC

Juntament amb l'acumulació exclusivament objectiva, es fa referència a l'**acumulació objectiva eventual**, precisament, com a excepció a la prohibició d'acumular accions l'exercici de les quals és incompatible, de manera que sigui possible exercir-les eventualment, és a dir, entenent exercida l'acumulada eventualment.

Si el tribunal considera que la principal no és procedent, i sempre que s'expressi quina és l'acció principal i quina o quines s'exerceixen només per a l'esdeveniment que la principal no s'estimi fundada⁹¹.

⁽⁹¹⁾Art. 71.4 LEC

La menció legal expressa d'aquests dos tipus d'acumulació inicial d'accions permet deduir l'exclusió taxativa de l'anomenada **acumulació alternativa**. Aquesta modalitat succeiria quan l'actor exerceix dues accions o més amb la particularitat que la petició no s'estén al conjunt dels dos objectes, ni a l'un en defecte de l'admissió de l'altre, sinó només a l'un o l'altre, de manera que el jutge s'ha de pronunciar sobre algun d'ells.

L'acumulació eventual (pròpia o subsidiària) comporta l'aplicació de determinades regles específiques:

1) La competència objectiva per raó de la quantia no es determina per la suma del valor de les pretensions, i per això l'article 252.1r. LEC estableix que per a l'acumulació eventual cal atènyer-se a la quantia de l'acció de valor superior. I el mateix criteri serveix per a determinar el procediment adequat.

2) La competència territorial s'ha de fixar d'acord amb l'acció principal, la que s'exerceix en primer lloc i és "fonament de les altres" d'acord amb l'article 53.1 LEC.

3) S'exceptua la compatibilitat de les pretensions com a pressupòsit de l'acumulació, mentre que ordinàriament aquestes pretensions són incompatibles⁹².

⁽⁹²⁾Art. 74.1 LEC

11.1.2. Requisits generals de tota acumulació d'accions

L'article 73 LEC determina els requisits de caràcter processal que s'han de presentar perquè sigui procedent l'acumulació d'accions. La seva aplicació s'estén a tots els supòsits d'aquest tipus d'ampliació de l'objecte del procés, llevat d'excepcions molt concretes, com les que s'acaben d'assenyalar per a l'acumulació d'accions eventual.

1) El tribunal ha de tenir jurisdicció i competència per a conèixer les accions acumulades, d'acord amb els diversos criteris que determinen l'una i l'altra:

a) Jurisdicció per raó de l'objecte i del territori; competència objectiva. En virtut d'aquesta exigència, l'article 73.1.1r; la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la LRJCA, i l'article 2 LOPJ exclouen l'acumulació de demandes per responsabilitat extracontractual dirigides conjuntament davant un particular i l'Administració pública.

En el mateix sentit, a partir de l'acumulació no es poden modificar les normes de competència internacional, llevat d'aplicació de furs de competència internacional com els del Conveni de Brussel·les o de Lugano.

Quant a la competència objectiva, s'ha de diferenciar si la seva atribució prové de la matèria o de la quantia. Si la determinació de la competència objectiva es va fer atenent la quantia, l'article 73.1 LEC permet l'acumulació de judicis verbals a judicis ordinaris. Quan la determinació de la competència objectiva es va fer atenent la matèria, no.

b) Competència territorial. S'ha de determinar d'acord amb els diversos furs assenyalats en l'article 53.1 LEC, és a dir, és competent el del lloc corresponent a l'acció que sigui fonament de les altres; subsidiàriament, el lloc al qual correspongui un nombre més elevat d'accions acumulades, o, si no, el del lloc que correspongui a l'acció més important quantitativament.

2) Les accions s'han de ventilar amb judicis del mateix tipus. O dit en altres termes, els processos han de ser homogenis, llevat de l'excepció prevista en l'article 73.1.1r LEC.

11.1.3. Acumulació objectiva d'accions en el judici verbal

Com a regla general no s'admet en els judicis verbals acumulació objectiva d'accions (art. 438.3 LEC).

Per a aquesta regla hi ha tres excepcions:

a) L'acumulació d'accions basades en uns mateixos fets, sempre que escaigui, en tot cas, el judici verbal;

b) L'acumulació de l'acció de rescabament de danys i perjudicis a una altra acció que sigui prejudicial d'aquesta; i

c) L'acumulació de les accions en reclamació de rendes o quantitats anàlogues vençudes i no pagades, quan es tracti de judicis de desnonaments de finca per falta de pagament o per expiració legal o contractual del termini, amb independència de la quantitat que es reclami. Així mateix, també es poden acumular les accions exercitades contra el fiador o avalador solidari amb requeriment previ de pagament no satisfet.

d) L'acumulació de l'acció de divisió de la cosa comuna respecte dels béns que tinguin en comunitat ordinària indivisa i la dels procediments de separació, divorci o nul·litat i en els quals tinguin per objecte obtenir l'eficàcia civil de les resolucions o decisions eclesialística (438.3.4a. LEC). Si hi ha diversos béns en règim de comunitat ordinària indivisa i un dels cònjuges ho sol·licita, el tribunal pot considerar-los en conjunt als efectes de formar lots o adjudicar-los.

11.1.4. Tractament processal de l'acumulació d'accions indeguda

La denúncia de l'aplicació indeguda de les normes de l'acumulació pot ser d'ofici o a instància de part:

1) **D'ofici.** L'article 73.4 LEC disposa el requeriment *ex officio* a l'actor perquè esmeni el defecte en el termini de cinc dies, mantenint les accions l'acumulació de les quals sigui possible. Si transcorre el termini sense que s'esmeni el defecte o roman la causa que obsta a l'acumulació, donarà compte al Tribunal perquè pel mateix es decideixi sobre l'admissió de la demanda.

2) **A instància de part.** Juntament amb aquest tractament és possible que el demandat s'oposi a l'acumulació en la contestació a la demanda, la qual cosa s'ha de decidir en l'audiència prèvia, i s'haurà de continuar aquesta i el procés respecte de l'acció o accions que s'estimin acumulables.

11.1.5. Acumulació successiva: ampliació de la demanda i reconvenció

En l'acumulació successiva hi ha un procés iniciat al qual s'uneix una o diverses accions que s'haurien pogut tramitar en diferents procediments. L'acumulació, la pot efectuar l'actor (ampliació de la demanda) o el demandat (reconvenció).

En tots dos supòsits, s'han d'observar els pressupòsits d'admissibilitat assenyalats per a l'acumulació inicial d'accions, amb les particularitats que s'indican breument.

Ampliació de la demanda

Com sabem la contestació a la demanda és el moment preclusiu per a tota acumulació d'accions. Excepcionalment, l'ampliació de la demanda permet l'addició d'una o diverses pretensions a les ja exercides en un procés o l'ampliació de la pretensió a més demandats.

Els pressupòsits són semblants als casos d'acumulació inicial d'accions (art. 73 LEC); s'observen, no obstant això, les regles especials següents:

1) Provoca una interrupció en el termini per a contestar la demanda, que es torna a comptar des del trasllat de l'ampliació de la demanda.

2) L'acumulació no pot afectar la competència objectiva per raó de la quantia, ni l'adequació del procediment, que es van determinar inicialment.

La reconvenció

Aquesta última modalitat d'acumulació d'accions comporta la introducció per part del demandat en la contestació de noves accions, que se substanciïn juntament amb l'exercida per l'actor en la demanda i es resolguin en una única sentència.

La LEC dedica dos preceptes específics, els articles 406 i 407, en què es regulen el contingut i la forma, a qui s'ha de dirigir i com han de contestar els destinataris.

Hi destaquen tres notes: requerir que es tracti d'accions connexes; exigir que la reconvenció sigui expressa, eradicant així les dificultats ocasionades per l'admissió de la reconvenció tàcita, i permetre que la reconvenció es pugui dirigir també contra subjectes no demandants:

1) **L'exigència de connexió entre les accions.** La connexió entre l'acció objecte de la demanda principal i la que s'exerceix reconvençionalment constitueix una reclamació inveterada. En la LEC es consagra en l'article 406.1, afegint-hi prescripcions relatives a la competència, que no són sinó repetició del que s'estableix com a requisits d'admissibilitat.

2) **La reconvenció s'ha de formular expressament.** El 406.3 LEC requereix que es formuli amb claredat la petició concreta de tutela judicial que es pretén obtenir, respecte de l'actor i d'altres subjectes, si escau, de manera que s'impedeixi, així mateix, entendre reconvenció formulada si l'escrit de contestació a la demanda finalitza amb la petició de simple absolució.

S'ha d'atendre especialment a la distinció entre formular reconvenció i contestar la demanda. Els elements per a la distinció són:

a) La súplica de la contestació a la demanda: si el demandat demana alguna cosa més que la mera absolució, i sempre que aquesta cosa més no estigui implícita en l'absolució, es tracta de reconvenció.

b) L'extensió de la cosa jutjada: si el que el demandat al·lega i demana en la contestació queda cobert per la cosa jutjada, si escau, encara que no es fes petició expressa, no hi ha reconvenció perquè no hi ha ampliació de l'objecte del procés. En cas contrari, sí.

3) **La possibilitat de reconvenir davant subjectes no demandants.** L'article 407 LEC estableix la possibilitat de dirigir la reconvenció contra subjectes no demandants, sempre que es puguin considerar liticonsorts voluntaris o necessaris de l'actor reconvingut. No s'esmenta expressament, al contrari, la possibilitat que l'acció es dirigeixi davant altres codemandats.

4) Especialitats de la reconvençió entorn dels pressupòsits:

a) En matèria de competència objectiva, no s'admet la reconvençió quan el jutjat no tingui competència objectiva per raó de la matèria o de la quantia o quan l'acció que s'exerceixi s'hagi de ventilar en judici de naturalesa diferent. Aquesta prohibició s'aixeca quan l'acció amb què es reconvé s'hagi de tramitar, per raó de la quantia, per mitjà d'un judici verbal.

Pel que fa a la competència territorial, es modifica a favor del tribunal que conegui la pretensió inicial.

b) Quant al pressupòsit de l'homogeneïtat procedimental, regeix en tota la seva extensió⁹³. És possible la reconvençió entre pretensions que s'hagin de ventilar pels judicis ordinaris, amb la limitació ja assenyalada de la competència, però no és possible quan una pretensió es tramiti pel judici ordinari i l'altra per un procediment especial.

⁽⁹³⁾Art. 406.2 LEC

Aquest procés –en consideració a la seva tramitació, fonamentalment, és a dir per l'alentiment inicial que tota acumulació comporta– conté una sèrie de regles limitadores de l'acumulació d'accions.

Respecte de l'acumulació inicial –que inicialment es rebutja– la preveu d'una manera excepcional, sempre que:

- les pretensions es basin en els mateixos fets i sigui procedent, en tot cas, el judici verbal;
- l'acció exercida sigui la de rescabament de danys i perjudicis i s'acumuli una altra que sigui prejudicial respecte de la primera, i, finalment,
- que es tracti de reclamació de rendes o quantitats anàlogues vençudes i no pagades, amb independència de la quantitat que es reclami, quan es tracti de desnonament per falta de pagament. Així mateix, també podran acumular-se les accions exercitades contra el fiador o avalador solidari sempre que hi hagi un requeriment de pagament previ no satisfet (art. 438.3.3 LEC).

L'acumulació subjectiva (litisconsorci) no presenta especialitats.

La reconvençió sí que presenta també especificitats. En principi, es rebutja radicalment per als processos que finalitzin sense cosa jutjada.

A partir d'aquesta negativa, en els altres judicis verbals és possible una reconvençió sempre que:

- es notifiqui a l'actor almenys cinc dies abans de la vista;

- no determini la improcedència del judici verbal;
- hi hagi una connexió entre les pretensions de la reconvençió i les que siguin objecte de la demanda principal.

11.1.6. Efecte de l'acumulació d'accions

L'acumulació d'accions produeix, com a efecte propi i comú, tant en la inicial, com en la successiva, que les accions es discuteixin en un sol procediment i es resolgui en una mateixa sentència.

Aquesta reunió no significa, naturalment, ni que la contestació a la demanda o la proposició de prova hagi de ser única, ni que la resolució de la sentència contingui un pronunciament uniforme, de manera que encara que es tracti d'una sola sentència els pronunciaments s'hauran de referir a les diverses pretensions, i concretar respecte de cadascun.

L'examen de la concurrència dels requisits processals es fa individualment. Des del punt de vista del dret material, les excepcions, legitimació i altres temes de fons poden afectar una o diverses accions i no una altra o d'altres. Els actes de disposició s'executen respecte de cadascuna de les accions, i també la càrrega d'al·legació i prova, admissibilitat i eficàcia dels respectius mitjans de prova, i fins i tot els tràmits, si bé són únics, conserven la seva virtualitat per a cada acció acumulada.

Així com les regles transcrites operen en tota la seva extensió en el cas de l'acumulació simple, en els supòsits d'acumulació eventual s'ha de matisar. En aquests, l'exigència d'exhaustivitat i congruència s'ha d'acomodar a la seva especificitat, de manera que només si es desestima l'acció principal existeix un pronunciament sobre l'acció acumulada eventualment.

11.2. L'acumulació de processos

En virtut de l'acumulació de processos d'actuacions dos processos o més s'uneixen i es resolen en una sola sentència⁹⁴.

⁽⁹⁴⁾Art. 74 LEC

11.2.1. Legitimació per sol·licitar l'acumulació de processos i acumulació d'ofici

Estaran legitimats per a sol·licitar l'acumulació les persones que siguin part en qualsevol dels processos (art. 75 LEC).

Es pot acordar també l'acumulació d'ofici per part del Tribunal (art. 75 *in fine* LEC). Aquesta modalitat serà objecte d'alguna especialitat, com en el cas de la improcedència de l'acumulació de l'art. 78.2, que no regeix per a l'acumulació d'ofici. O en el cas d'acumulació de judicis verbals (art. 80.2 LEC).

S'estén així, després d'una llarga tradició contrària, la regla imperant per a l'acumulació de judicis universals (art. 98 LEC), que ja s'havia incorporat a la LEC en el cas dels processos incoats per a la protecció dels drets i interessos col·lectius o difusos de consumidors i usuaris, quan la diversitat d'aquests processos no s'hagués pogut evitar mitjançant l'acumulació d'accions o la intervenció prevista en l'art.15 d'aquesta Llei (art. 78.4 i 76.2,1r. LEC).

11.2.2. Causes d'acumulació de processos

Les *causes* d'acumulació són dues de *generals*:

- 1) Que la resolució d'un dels processos produeixi efectes prejudicials sobre un altre.
- 2) Que entre els processos dels quals es demani l'acumulació hi hagi una connexió tal que seguir-se'n els processos separatament portés a obtenir-se'n pronunciaments contradictoris, incompatibles o mútuament excloents sobre aquelles identitats en les quals els esmentats objectes coincideixin.

A les quals s'afegeixen dos *supòsits específics*:

- 3) Tractar-se de processos incoats per a la protecció de drets i interessos col·lectius o difusos de consumidors i usuaris, que essent susceptibles d'acumular-se d'acord amb l'art. 76. 1.1r. LEC (és a dir, la resolució d'un produeix efectes prejudicials en l'altre) i al que disposa l'art. 77 LEC, no haguesin pogut ser objecte d'acumulació d'accions o intervenció prèvies conforme a l'art. 15 LEC (art. 76.2,1r. LEC).
- 4) Que l'objecte dels processos a acumular fora la impugnació d'acords socials adoptats en una mateixa junta o assemblea o en una mateixa sessió d'òrgan col·legiat d'administració (art. 76.2.2n. LEC).

La LEC diferencia completament l'acumulació en funció de la *vis atractiva* dels processos universals dels supòsits de reunió de processos per connexió (art. 98 LEC).

11.2.3. Improcedència de l'acumulació de processos

Però la LEC no acaba amb assenyalar taxativament les causes d'acumulació. Hi afegeix la prohibició expressa de dos supòsits d'acumulació de processos específics, que es completen amb les excepcions a tal interdicció, en cas de protecció dels interessos de consumidors i usuaris.

No es podrà acumular processos:

a) Quan el risc de sentències amb pronunciaments contradictoris, incompatibles o mútuament excloents pugui evitar-se mitjançant l'excepció de litispendència.

b) Quan no es justifiqui que amb la primera demanda o, si escau, amb l'ampliació d'aquesta o amb la reconvenió, no va poder promoure's un procés que compregués pretensions i qüestions substancialment iguals a les suscitades en els processos diferents, l'acumulació del qual es pretengui. En altres termes, si es va poder acudir a l'acumulació d'accions, no es podrà posteriorment acumular els processos en què aquestes es van exercitar.

La primera interdicció s'ha d'interpretar amb relació a la praxi jurisprudencial que permetia un ús alternatiu entre l'excepció de litispendència i l'acumulació de processos, en virtut de l'art.161.2 LECA en els termes abans esmentats. Amb la previsió legal actual, si es va poder oposar l'excepció de litispendència, no serà procedent acumular els processos.

Pel que fa als apartats 2 i 3 de l'art. 78 LEC, sembla que el legislador ha volgut impedir la possibilitat d'optar entre l'acumulació d'accions i la de processos. En altres paraules, si les pretensions dels processos presenten tal connexió que haguessin pogut exercitar-se acumulant les accions (inicialment, ampliant la demanda o reconvenint) s'haurà d'acreditar que va ser impossible. Si tal acreditació no és efectiva, no es donarà lloc a l'acumulació dels processos. A aquesta afirmació s'han d'afegir dues consideracions.

a) En el supòsit d'haver d'acreditar que amb la primera demanda es va poder promoure per mitjà de l'acumulació d'accions el que ara es pretén amb la dels processos (art. 78.2 LEC), la improcedència només afecta l'acumulació a instància de part, la qual cosa obre alguns interrogants.

b) Si els processos l'acumulació dels quals es pretén són promoguts pel mateix demandant o per demandat reconvenint, sol o en litisconsorci, s'entendrà, llevat de justificació completa, que va poder promoure's un únic procés en els termes de l'apartat anterior i no serà procedent l'acumulació.

Les disposicions anteriors s'exceptuen en el cas d'acumulació de processos per a la protecció dels drets i interessos col·lectius o difusos que les lleis reconeixin a consumidors i usuaris en idèntic supòsit, és a dir, quan la diversitat de processos no s'hagués pogut evitar mitjançant l'acumulació d'accions o la intervenció prevista en l'art. 15 d'aquesta LEC.

11.2.4. Pressupòsits de l'acumulació de processos

En termes generals, els art. 77 i 79 LEC preveuen els pressupòsits de l'acumulació de processos referits a la competència i tipus de procés, situació processal dels judicis i òrgan que coneix dels processos acumulats.

a) Competència i tipus de procés

Només s'acumulen processos de declaració, sempre que no comporti pèrdua de drets processals, com en el cas d'acumular un judici ordinari a un de verbal (art. 77.1 LEC). No hi ha lloc per a una acumulació de processos d'execució, llevat del que es disposat en l'art. 555 LEC.

No hi haurà pèrdua de drets processals quan s'acordi l'acumulació d'un judici ordinari i un judici verbal, que prosseguiran pels tràmits del judici ordinari, ordenant el Tribunal en la interlocutòria per la qual acordi l'acumulació i, si és necessari, remuntar fins al moment d'admissió de la demanda les actuacions del judici verbal que hagués estat acumulat, a fi que segueixi els tràmits previstos per al judici ordinari (art. 77.1.II LEC).

b) Situació processal dels judicis

Els processos hauran de ser en la mateixa instància processal, i no haurà d'haver finalitzat el judici a què es refereix l'art. 433 LEC.

c) Òrgan que coneix dels processos acumulats

Coneix dels processos acumulats el tribunal del procés més antic i que haurà de ser competent, tant per raó de la matèria com per la quantia (art. 77.2 LEC). L'antiguitat s'estableix per la presentació de la demanda. Si la competència territorial del procés que es vol acumular va venir determinada amb caràcter inderogable, es prohibeix que l'acumulació el derogui (art. 77.3 LEC). Si no es compleix aquest pressupòsit, el secretari judicial dictarà decret sense admetre la sol·licitud (art. 79.1 *in fine* LEC).

11.2.5. Acumulació de judicis verbals

Prevista per a l'acumulació de processos davant d'un mateix tribunal remet al que es disposa en els art. 81 i seg. LEC.

Si l'acumulació no es va sol·licitar anteriorment, es farà oralment en la vista, manifestant també oralment les restants parts el seu acord o desacord i es resoldrà a continuació.

Si l'acumulació es promou d'ofici, el tribunal, quan no l'hagués fet anteriorment, donarà trasllat a les parts perquè es pronunciïn en algun dels sentits que s'acaben d'indicar.

11.3. Procediment: l'absència d'efectes suspensius de la sol·licitud i les seves excepcions

Amb caràcter general, els processos no se suspendran fins que es produeixi l'acumulació (art. 81.2 i 86 LEC) o fins que es conclougui per a sentència, moment en què se suspendrà el termini per a dictar-la mentre es decideixi sobre aquella (art. 88 LEC).

Es pot, tanmateix, acordar la suspensió de l'acte del judici o de la vista per a evitar que la seva celebració afecti al resultat i desenvolupament de les proves a practicar (art. 88.2 LEC).

11.3.1. Acumulació davant d'un mateix òrgan judicial

La tramitació d'aquest incident és ben senzilla. S'inicia per petició fundada, que haurà d'expressar amb claredat:

a) Els processos que pretenen acumular-se i l'estat processal en el qual es troben, entenen aquest últim extrem referit a totes les qüestions contingudes en els art. 77 i 79 LEC (homogeneïtat, competència, estar en primera instància, sol·licitar-se davant del més antic...).

b) S'hi hauran d'afegir les raons que justifiquen l'acumulació. Això és, concurrència d'alguna de les dues causes previstes en l'art. 76 LEC; que amb la primera demanda, l'ampliació d'aquesta o amb la reconvenió no va poder promoure's un procés que resolgués en un sol procés el que ha estat objecte de diversos (art. 78.2 LEC) o que, malgrat ser els subjectes previstos en l'art. 78.3 LEC els mateixos (inclosos liticonsorts i reconvinents) en els diversos processos que es volen acumular, no es va poder promoure la causa en un únic procés.

La sol·licitud obre un incident que s'articula amb la màxima atenció a la salvaguarda de la contradicció entre les parts (art. 83 LEC).

La resolució de l'incident adopta la forma d'interlocutòria (art. 81 i 82 LEC) atorgant-la (art. 82 i 83.2 LEC) o denegant-la (art. 85.2 LEC).

En els dos primers supòsits, el tribunal ordenarà que els processos més moderns s'uneixin als més antics als efectes propis de tota acumulació: continuar substanciant-se en el mateix procediment i decidir-se per una mateixa sentència. Si no estiguessin en la mateixa fase, el secretari judicial acorda la suspensió del més avançat fins que se li uneixin els restants (art. 84.1 i 2 LEC).

Si es rebutja l'acumulació se substanciaran separadament, és a dir, seguiran la seva tramitació, condemnant el sol·licitant al pagament de l'incident (art. 85.2 LEC).

11.3.2. Acumulació de processos pendents davant de diversos tribunals

S'inicia amb el requeriment a qui sol·liciti l'acumulació perquè indiqui el tribunal davant del qual pengen els altres processos l'acumulació dels quals es pretén. Amb idèntica finalitat, el secretari judicial dóna notícia a l'altre tribunal perquè s'abstingui de dictar sentència fins a la decisió sobre l'acumulació (art. 88.3 LEC).

a) Si s'accepta el requeriment d'acumulació es notifica tot seguit als qui van ser parts en el procés davant del tribunal requerit perquè es personin en deu dies davant del tribunal requeridor. A més, se li remetent a aquest últim les interlocutòries perquè progressin davant seu, en aquest cas segons l'art. 92.1 LEC. Una vegada assolit l'acord sobre l'acumulació, sí que es produeix la suspensió del més avançat fins que l'altre arribi a tal estat processal (art. 92.2 LEC).

b) Si, al contrari, es rebutja el requeriment d'acumulació, només podrà haver-se fet per entendre que és davant del requerit davant de qui s'ha de produir aquesta, la qual cosa comunicarà a l'òrgan requeridor. Essent així, es produeix un conflicte positiu que ha de ser resolt per l'òrgan superior comú, al qual ambdós tribunals han de deferir el coneixement (art. 93 LEC).

La discrepància se substancia conforme al que s'estableix en l'art. 94 LEC.

Estimada l'acumulació, es comunicarà al tribunal i es citaran les parts perquè compareguin en deu dies (art. 96 amb relació a l'art. 92, ambdós de la LEC).

Si es desestima l'acumulació els processos hauran de seguir el seu curs separadament, i el secretari judicial aixecarà la suspensió per a dictar sentència (art. 95.2 LEC).

11.3.3. Acumulació de més de dos processos. Requeriments múltiples d'acumulació

L'art. 96 LEC preveu dos supòsits ben diversos que potser mereixerien regular-se en dos preceptes diferenciats. El seu paràgraf primer es refereix a la circumstància que s'esdevé quan se sol·licita l'acumulació de més de dos judicis, la tramitació del qual s'ha d'acomodar a la comentada fins ara.

El segon ens situa en la posició d'un jutge que coneix d'un judici, l'acumulació del qual és sol·licitat per més d'un òrgan judicial. En aquesta hipòtesi, l'article dóna per plantejat el conflicte i remet la seva solució als art. 94 LEC ("Substanciació de la discrepància davant del tribunal competent") i 95 LEC ("Decisió de la discrepància").

11.3.4. Prohibició d'un segon incident d'acumulació

Per acabar, l'art. 97 LEC sanciona, amb la inadmissió decretada pel secretari judicial, o amb la nul·litat, el plantejament d'un segon incident d'acumulació, quan el que l'insti hagi estat qui hagi iniciat el judici que s'intenti acumular.

11.3.5. Acumulació en funció de la *vis atractiva* dels judicis universals

El legislador no s'ha sostret a citar aquest tipus d'acumulació de processos, la finalitat i tramitació del qual resulta aliena a l'acumulació examinada fins ara. En termes necessàriament molt generals, un únic article, el 98 LEC, regula breument els casos en els quals serà procedent aquest tipus d'acumulació (procés concursal i procés successori (art. 98.1.1.r. i 2.n. LEC); i les especialitats del cas en aquesta matèria. Aquestes últimes són:

- a) La tramesa a la legislació concursal dels supòsits de procés d'aquesta classe a què es troba subjecte el cabal contra el qual s'hagi formulat o formuli qualsevol demanda (art. 98.1.r. LEC).
- b) Respecte del procés successori, la incorporació, també a l'acumulació en funció de la *vis atractiva*, de la prohibició d'acumular els processos d'execució en la qual únicament es persegueixin béns hipotecats o pignorats (art. 981.2 LEC).
- c) I, la modificació del requisit de l'òrgan davant del qual s'ha de sol·licitar l'acumulació, que en aquest supòsit serà sempre qui conegui del procés universal, amb independència de l'antiguitat (art. 98.2 LEC).

Resum

L'òrgan judicial pot dictar únicament una sentència sobre el fons de l'assumpte si es compleixen els pressupòsits següents:

1) Que el tribunal tingui competència internacional, jurisdicció per raó de la matèria, competència objectiva, competència territorial i, eventualment, competència funcional per a conèixer el procés.

L'existència de competència internacional, de jurisdicció per raó de l'objecte, de competència objectiva i de competència funcional són apreciables pel jutge tant d'ofici com a instància de part. La competència territorial, en canvi, no sempre és apreciable d'ofici; en alguns casos només és possible comprovar-ne la concurrència a instància de part. La declinatòria és l'únic instrument per al control, a instància de part, d'aquests pressupòsits.

2) Que l'actor i el demandat tinguin **capacitat per a ser part i capacitat processal** per a actuar en el procés. Aquests pressupòsits tenen un tractament processal pràcticament idèntic.

3) Que el demandant i el demandat, així mateix, tinguin la càrrega de comparèixer, si és preceptiu, amb la pertinent assistència d'advocat (**defensa tècnica**) i la representació imprescindible a partir de procurador (**representació processal**).

4) Que les parts hagin d'acreditar el seu caràcter de **successor processal** quan el dret en què fonamenten la seva pretensió no hagi estat adquirit d'una manera originària; es tracta dels casos de successió per mort, de successió per transmissió de l'objecte litigiós i de successió per intervenció provocada.

5) Que la **legitimació** no constitueixi un pressupòsit l'absència del qual impedeix un pronunciament sobre el fons; és un pressupòsit de l'acció que afecta directament el fons, per la qual cosa ha de ser posada en relació amb l'objecte del procés i si es presenta amb l'interès determina una sentència sobre el fons.

De vegades, la posició processal d'actor o de demandat és ocupada per una pluralitat de subjectes. Aquesta circumstància pot ser originària o sobrevinguda. En el primer supòsit, diverses persones actuen conjuntament des d'un inici, un ho fa davant diversos o diversos davant diversos. Es tracta de l'anomenat **litisconsorci**, que pot tenir un caràcter voluntari, es parla de *litisconsorci voluntari*, o pot ser exigida per la llei o la jurisprudència, es parla de *litisconsorci necessari*. En el segon cas, una vegada iniciat el procés, un altre subjecte s'hi

incorpora en la posició de demandant o de demandat. Sorgeix la **intervenció de tercers** en el judici. Aquesta pot ser de dues classes: intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats i intervenció provocada.

La LEC regula l'**objecte del procés civil** en diversos llocs, per tal de resoldre problemes concrets. Els elements delimitadors d'aquest objecte del procés són: els subjectes o element subjectiu, el *petitum* i la *causa petendi* o causa de demanar. Juntament amb aquests elements, que s'han d'harmonitzar amb les garanties processals, s'estableix una regla de preclusió d'al·legacions de fet i de fonaments jurídics.

En el mateix procés civil hi poden haver diversos objectes processals. Aquesta pluralitat d'objectes pretén l'economia processal i evitar la complexitat dels litigis. Es pot produir des del mateix moment en què es presenta la demanda (**acumulació inicial d'accions**) o es pot originar després de la demanda (**acumulació de processos, ampliació de la demanda, reconvenció**).

Activitats

1. Analitzeu els criteris de competència internacional que estableix el Reglament 44/2001 del Consell, de 22 de desembre de 2000, sobre competència judicial, reconeixement i execució de resolucions judicials en matèria civil i mercantil.
2. Expliqueu el tractament processal de la competència internacional, de la competència objectiva i de la competència territorial, i diferencieu el moment en què es pot produir segons que es tracti d'un judici ordinari o d'un judici verbal.
3. Exposeu dos casos que es puguin incloure en el supòsit previst en l'article 6.1.4t de la LEC.
4. Examineu en quins casos no és preceptiva la representació per procurador i l'assistència d'advocat en el procés civil.
5. Busqueu casos, freqüents a la pràctica, dels supòsits d'intervenció provocada que estableix l'article 14 de la LEC.
6. Analitzeu les facultats que té l'intervinent adhesiu en un procés civil.
7. Expliqueu el tractament processal dels casos controvertits de litisconsorci necessari.
8. Si el tribunal desestima l'acció exercida en un procés, pot tornar a exercir l'actor una acció en un altre procés, fundada en els mateixos fets i igual *petitum*, però basant-la en un títol o causa de demanar diferent?
9. És possible l'acumulació d'accions en el judici verbal?

Activitats d'aprofundiment

1. Quina relació hi ha entre les diferents normes d'atribució de competència internacional: les compreses en la LEC, les de la Llei orgànica del poder judicial i les contingudes en els diferents tractats internacionals ratificats per Espanya?
2. Es podria celebrar un judici pels tràmits del procés monitori sense advocat, quan la quantia és superior als nou-cents euros i el deutor s'ha oposat a la sol·licitud del demandant?
3. Són les mateixes les identitats exigides per a l'acumulació objectiva i subjectiva d'accions?
4. Esmenteu algun supòsit d'acumulació necessària. Presenta alguna peculiaritat en el seu tractament processal?
5. En el supòsit que l'acció de responsabilitat civil es pogués fundar, d'una manera concurrent, tant en l'article 1902 del Codi civil com en l'article 1101 del Codi civil, es podrien acumular totes dues accions en la mateixa demanda?
6. La senyora Casa, el senyor Apartament i el senyor Pis es consideren copropietaris d'una finca que el seu oncle, el senyor Gratacel, els havia deixat en herència. La senyora Casa interposa acció reivindicativa contra el senyor Cort, posseïdor actual del bé. Aquest formula reconvençió, no solament contra la senyora Casa sinó també contra el senyor Apartament i el senyor Pis, ja que al·lega que el senyor Pis li va vendre la finca amb poders del seu oncle i demana que se'l declari propietari del bé. Ha d'admetre el tribunal aquesta reconvençió? En quin precepte basaríeu la resposta?

Exercicis d'autoavaluació

De selecció

1. Els tribunals espanyols poden apreciar d'ofici la manca de competència internacional en el cas següent.
 - a) Incompareixença del demandat si la competència internacional només es pogués fundar en la submissió expressa.
 - b) Incompareixença del demandat si la competència internacional només es pogués fundar en la submissió tàcita.
 - c) Incompareixença del demandat si la competència internacional només es pogués fundar en criteris imperatius.
 - d) Incompareixença del demandat si la competència internacional només es pogués fundar en un fòrum exclusiu.

2. Els tribunals de l'ordre jurisdiccional civil només coneixen...

- a) totes les matèries que no estiguin atribuïdes a un altre ordre jurisdiccional.
- b) matèries civils i mercantils.
- c) matèries penals, laborals i totes les matèries que no estiguin atribuïdes a un altre ordre jurisdiccional.
- d) matèries civils, mercantils i totes les matèries que no estiguin atribuïdes a un altre ordre jurisdiccional.

3. La declinatòria constitueix el tractament processal...

- a) en tots els supòsits de jurisdicció i competència, objectiva i territorial.
- b) en els casos de furs de caràcter imperatiu.
- c) de la competència territorial i funcional.
- d) de la competència internacional i objectiva.

4. No tenen capacitat per a ser part...

- a) els grups determinats de consumidors i usuaris afectats per un fet danyós.
- b) les masses patrimonials o els patrimonis separats que transitòriament no tinguin titular.
- c) els concebuts no nascuts per a tots els efectes que els siguin desfavorables.
- d) les entitats sense personalitat jurídica.

5. No tenen capacitat processal...

- a) els majors d'edat.
- b) els menors d'edat no emancipats.
- c) els menors d'edat emancipats.
- d) els majors d'edat a qui no se'ls prorrogui la pàtria potestat.

6. Tenen legitimació directa...

- a) els subjectes que actuen en el procés en interès propi afirmant, tanmateix, que la tutela que pretenen es fonamenta en un dret aliè.
- b) els subjectes que exerceixen una acció subrogatòria.
- c) els subjectes que actuen en un procés com a titulars de la relació jurídica o objecte litigiós.
- d) els subjectes que actuen en un procés en interès aliè afirmant, tanmateix, que la tutela que pretenen es fonamenta en un dret propi.

7. No és necessari que el procurador tingui poder especial per a...

- a) desistir.
- b) renunciar.
- c) presentar la demanda.
- d) transigir.

8. Es pot comparèixer sense procurador i advocat...

- a) en els judicis verbals la quantia dels quals no excedeixi els 2.000 €.
- b) en els judicis verbals la quantia dels quals excedeixi els 2.000 €.
- c) en els judicis ordinaris la quantia dels quals no excedeixi els 2.000 €.
- d) en els judicis ordinaris la quantia dels quals excedeixi els 2.000 €.

9. És possible la successió processal...

- a) per mort.
- b) per transmissió de l'objecte litigiós.
- c) per intervenció provocada.
- d) Les tres respostes anteriors són correctes.

10. Són supòsits de litisconsorci necessari propi...

- a) les obligacions indivisibles.
- b) l'acció de nul·litat del matrimoni exercida pel Ministeri Fiscal.
- c) la impugnació conjunta de la filiació paterna o materna.
- d) Les tres respostes anteriors són correctes.

11. El litisconsorci necessari impropï és...

- a) una creació de la doctrina majoritària.
- b) una creació de la jurisprudència.
- c) una previsió de la llei.
- d) Cap de les respostes anteriors no és correcta.

12. Són pressupòsits de la intervenció adhesiva...

- a) que hi hagi un procés pendent i que qui hi vulgui intervenir acrediti un interès directe i legítim en el resultat del plet.
- b) que el procés hagi finalitzat i que qui hi vulgui intervenir acrediti un interès directe i legítim en el resultat del plet.
- c) que hi hagi un procés pendent i que qui hi vulgui intervenir no acrediti un interès directe i legítim en el resultat del plet.
- d) que hi hagi un procés pendent i que qui hi vulgui intervenir acrediti que ha presentat un recurs d'apel·lació.

13. Els elements delimitadors de l'objecte del procés civil són...

- a) subjectes i *petitum*.
- b) subjectes i *causa petendi*.
- c) *causa petendi* i *petitum*.
- d) subjectes, *petitum* i *causa petendi*.

14. En funció del *petitum* les accions declaratives es classifiquen en...

- a) declaratives, executives i cautelars.
- b) merodeclaratives, constitutives i cautelars.
- c) merodeclaratives, constitutives i de condemna.
- d) merodeclaratives, de condemna i cautelars.

15. Segons la teoria de la substanciació, la *causa petendi*...

- a) és integrada per dos elements: el fàctic i el jurídic.
- b) només és integrada per l'element fàctic.
- c) només és integrada per l'element jurídic.
- d) és integrada per tres elements: el fàctic, el jurídic i el *petitum*.

16. L'objecte del procés, a efectes de prohibició de canvi de demanda, acumulació i litispèndia, entre altres, es delimita en...

- a) demanda i contestació.
- b) demanda i reconvençió.
- c) demanda, contestació i reconvençió.
- d) reconvençió i contestació.

17. La reconvençió es pot dirigir davant...

- a) només el demandant.
- b) només el demandat i els seus litisconsorts voluntaris i necessaris.
- c) el demandant i els seus litisconsorts voluntaris i necessaris.
- d) Cap de les respostes anteriors no és correcta.

Qüestions breus

18. Quin ordre de jerarquia segueixen els criteris d'atribució de la competència territorial?

19. En quins casos s'ha d'abstenir d'ofici un tribunal espanyol?

20. Qui compareix per les masses patrimonials o patrimonis separats? I les entitats sense personalitat a les quals es reconeix personalitat processal?

21. La pluralitat de parts o litisconsorci modifiquen la competència territorial? I si és així, com es fixa aquesta competència?

22. Quin tipus d'accions hi ha en funció del *petitum*?

23. La sol·licitud d'acumulació de processos suspèn la tramitació dels processos?

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. b

2. d

3. a

4. c

5. b

6. c

7. c

8. a

9. d

10. d

11. b

12. a

13. d

14. c

15. a

16. c

17. c

18. S'executen, en primer terme, els de caràcter imperatiu i preferent, previstos en l'article 52 amb aquesta naturalesa, en lleis especials. Seguidament, els de caràcter imperatiu, però no preferent, de l'article 52.2 de la LEC; la submissió tàcita; la submissió expressa; i, per acabar, els criteris legals no imperatius, com el domicili del demandat, amb els diversos matisos segons sigui persona física o jurídica. Als criteris assenyalats s'han d'afegir, finalment, dos casos especials: l'acumulació d'accions i la pluralitat de demandats.

19. L'òrgan judicial civil s'ha d'abstenir de conèixer l'assumpte que es tracti de sotmetre a la seva consideració:

a) Quan es formuli demanda o se sol·liciti execució respecte de subjectes o béns que gaudeixin d'immunitat de jurisdicció o d'execució, de conformitat amb les normes de dret internacional públic.

b) Quan, en virtut d'un tractat o conveni internacional en el qual Espanya sigui part, l'assumpte es trobi atribuït amb caràcter exclusiu a la jurisdicció d'un altre estat.

c) Quan el demandat, citat degudament, no hi comparegui, sempre que la seva submissió tàcita sigui l'única manera de sustentar la competència internacional dels tribunals civils espanyols.

20. Les masses patrimonials o patrimonis separats, que estableix l'article 6.1.4t LEC, han de comparèixer en el judici per mitjà de qui les administri de conformitat amb la llei (art. 7.5 LEC). En el cas dels ens sense personalitat, hi han de comparèixer per mitjà de les persones a qui la llei, en cada supòsit, atribueixi la representació en judici d'aquestes entitats.

21. Sí que es modifica la competència territorial. Si hi ha diversos demandats i correspon el coneixement a diferents tribunals, l'article 53.2 LEC estableix que la demanda es pot presentar davant de qualsevol d'ells, a elecció del demandant.

22. En funció del *petitum*, les accions es classifiquen en declaratives, executives i cautelars. Dins de les declaratives, se'n poden distingir tres categories:

- a) De condemna, quan el que es demana és la declaració d'existència d'un dret a prestació per part del demandat i l'ordre de condemna al seu compliment.
- b) Merodeclarativa, si es demana una tutela consistent en l'afirmació d'existència o inexistència d'un dret o d'una determinada relació jurídica que es mostra incerta.
- c) Constitutiva, quan la tutela que se sol·licita va dirigida a la creació, modificació o extinció d'un dret, estat o relació jurídica que no és possible aconseguir sense la intervenció dels tribunals.

23. No, el curs dels processos no se suspèn, bé fins que es produeixi l'acumulació, bé fins que es conclougui per a sentència, moment en què s'ha de suspendre el termini per a dictar-la mentre es decideixi sobre l'acumulació (art. 88 LEC).

Abreviatures

CC *m* Codi civil

CE *f* Constitució espanyola

if *in fine*

LCGC *f* Llei 7/1998, de 13 d'abril, sobre condicions generals de contractació

LEC *f* Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil

LECA *f* Llei d'enjudiciament civil de 1881

LOPJ *f* Llei orgànica del poder judicial

LRJCA *f* Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa-administrativa

MF *m* Ministeri Fiscal

STC *f* Sentència del Tribunal Constitucional

TS *m* Tribunal Suprem

Glossari

acumulació d'actuacions *f* Reunió de diversos processos en un sol procediment que acaba amb una sola sentència.

acumulació eventual d'accions *f* Acumulació d'accions incompatibles entre si, amb expressió de l'acció principal i d'aquella altra o altres que exerceix per al sol esdeveniment que la principal no s'estimi fundada.

acumulació simple d'accions *f* Exercici simultani, en una sola demanda, de diverses accions que se substanciïn i resolguin en el mateix procés.

ampliació de la demanda *f* Facultat que concedeix la llei, abans de la contestació, d'ampliar la demanda per a acumular noves accions a les ja exercides o per a dirigir-les contra nous demandats.

arbitratge *m* Institució mitjançant la qual les persones naturals o jurídiques, amb un conveni previ, poden sotmetre a un àrbitre les qüestions litigioses que puguin sorgir en matèries de la seva lliure disposició. –Llei 60/2003, de 23 de desembre, d'arbitratge.

capacitat per a comparèixer en judici *f* sin. **capacitat processal**

capacitat per a ser part *f* Aptitud d'un subjecte per a ser titular de tots els drets processals i per a assumir totes les càrregues i responsabilitats inherents a la condició de part en un procés.

capacitat processal *f* Aptitud d'un subjecte per a dur a terme vàlidament les diverses actuacions que es requereixen a una part en el procés.
sin. **capacitat per a comparèixer en judici**

competència funcional *f* Aptitud dels òrgans judicials d'un determinat ordre jurisdiccional per a resoldre sobre les incidències que se suscitin en la tramitació d'un procés, per a portar a terme les providències i interlocutòries que dictés, i per a l'execució de la sentència o convenis i transaccions que aprovés.

competència internacional *f* Aptitud dels òrgans jurisdiccionals d'un estat per a resoldre una controvèrsia jurídica produïda al territori d'aquest estat.

competència objectiva *f* Aptitud dels òrgans judicials d'un determinat ordre jurisdiccional per a conèixer en primera instància una controvèrsia jurídica, per raó de la matèria sobre la qual versa o de la quantia del litigi.

competència territorial *f* Aptitud dels òrgans jurisdiccionals d'un lloc o territori determinat per a resoldre una controvèrsia jurídica.

compte del procurador *m* Document que presenta el procurador davant del tribunal on radiqui l'assumpte, en què manifesta que li són degudes i no satisfetes determinades quantitats, per a exigir al seu poderdant morós les quantitats que li degui pels drets i despeses que hagi suplert per a l'assumpte.

concentració *f* Exigeix que els actes processals es facin en unitat d'acte i, si això no és possible, en diverses audiències pròximes temporalment entre si. Es pretén que el jutge o els magistrats, en el moment de dictar la resolució judicial, recordin les actuacions efectuades.

declinatòria *f* Mecanisme de tractament processal mitjançant el qual, el demandat i els qui puguin ser part legítima en el judici poden denunciar la falta de jurisdicció i de tot tipus de competència (objectiva, territorial i funcional) del tribunal davant del qual s'ha interposat la demanda, per correspondre'n el coneixement a tribunals estrangers, a un àrbitre o a un altre òrgan jurisdiccional.

defensa tècnica *f* La direcció dels litigants en el procés, la duen a terme els advocats habilitats per a exercir la seva professió en el tribunal que conegui l'assumpte.

dret concursal *m* Sector de l'ordenament jurídic, integrat per un conjunt de normes predominantment processals, que s'ocupa de regular els procediments judicials en virtut dels quals es pretenen resoldre les situacions d'insolvència d'un deutor – empresari o particular no comerciant –, davant una pluralitat de creditors, per a procedir a la liquidació del patrimoni d'aquest deutor o arribar a algun tipus d'acord amb els creditors per a evitar aquesta liquidació (disposició final dinovena de la LEC).

immediatesa *f* Exigeix que el jutge o els magistrats que hagin d'emetre la decisió que resolgui el litigi siguin efectivament presents en el judici, assisteixin a la pràctica de proves

i, per tant, mantinguin una relació directa amb les parts, amb l'objecte del procés, amb els testimonis i amb els pèrits.

intervenció de subjectes originàriament no demandants ni demandats *f* Entrada voluntària en el procés d'un tercer, que pot ser admès com a demandant o demandat, per a defensar el seu interès directe i legítim en el resultat del plet.

intervenció provocada *f* Facultat que, en els casos previstos per la llei, es concedeix a demandant i a demandat de cridar a un tercer perquè intervingui en el procés. Quan ho fa el demandant, la intervenció del tercer en el procés és sense la qualitat de demandat.

jurisdicció per raó de la matèria *f* Aptitud dels òrgans judicials d'un determinat ordre jurisdiccional, per a resoldre una controvèrsia jurídica en funció de la branca concreta de l'ordenament jurídic en què versí.

jurisdicció voluntària *f* Són actes de jurisdicció voluntària tots aquells en què sigui necessària, o se sol·liciti, la intervenció del jutge sense estar compromesa, ni que es promogui, cap qüestió entre parts conegudes i determinades (disposició final divuitena de la LEC).

litiscorsorci *m* Pluralitat de parts en qualsevol de les posicions processals (demandant o demandat).

oralitat *f* Les actuacions judicials –o almenys la majoria– s'aporten al procés en forma oral.

petitum *m* El que se sol·licita a l'òrgan judicial en la demanda, que és determinada tant per la resolució que es demana al jutge, com per la pretensió concreta que es requereix al demandat.

provisió de fons *f* Obligació del poderdant, que consisteix a habilitar el seu procurador amb els fons necessaris per a iniciar i continuar un procés.

qüestió processal civil internacional *f* Reconeixement i execució al territori espanyol de resolucions judicials estrangeres i actes de cooperació entre òrgans jurisdiccionals de diferents països (disposició final vintena de la LEC).

repartiment *m* Normes que determinen definitivament l'òrgan judicial que ha de conèixer d'un determinat plet, atès que en un mateix partit judicial poden coexistir diversos tribunals de la mateixa classe igualment competents per a conèixer un assumpte concret.

representació legal *f* Intervenció en el procés d'un tercer en nom d'alguna persona física que no té la capacitat processal deguda.

representació processal *f* Compareixença en judici per mitjà de procurador legalment habilitat per a actuar en el tribunal que conegui el judici.
sin. **representació tècnica**

representació tècnica *f* sin. **representació processal**

successió processal *f* Canvi, al llarg del procés, d'algun dels subjectes processals que van iniciar el plet. Es pot produir per mort, per transmissió de l'objecte litigiós i per intervenció provocada.

tractament processal *m* Conjunt d'activitats que es poden dur a terme en un procés per a fer valer el que disposa una norma processal i que serveixen per a controlar-ne la vigència en judici.

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Aguilera Morales, M. (2000). "Partes, intervinientes y sucesión procesal". *Tribunales de Justicia* (núm. 1).

Aguilera Morales, M. (2000). "Poderes de disposición de las partes sobre el proceso y sobre sus pretensiones". *Tribunales de Justicia* (núm. 2).

Armenta Deu, T. (2000). "Acumulación de acciones y de autos". *Tribunales de Justicia* (núm. 6).

Bachmaier Winter, L. (2000). "La abstención y recusación en la LEC 1/2000". *Tribunales de Justicia* (núm. 5).

Banacloche Palao, J. (2000). "Las líneas generales de la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil". *Tribunales de justicia* (núm. 1).

Cachón Cárdenas, M. (2001). *De la antigua a la nueva Ley de Enjuiciamiento: régimen transitorio de los juicios civiles*. Barcelona: Bosch.

Cubillo López, I. (2001). *La comunicación procesal en la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*. Madrid: EDERSA.

De la Oliva Santos, A. (2005). *Objeto del proceso y cosa juzgada en el proceso civil*. Cizar Menor (Navarra): Thomson / Civitas, Aranzadi.

De la Oliva Santos, A. (2000). "Sobre la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil: criterios inspiradores e innovaciones principales". *Tribunales de Justicia* (núm. 2).

Gascón Inchausti, F. (2000). *Acumulación de acciones y de procesos en el proceso civil*. Madrid: La Ley.

González Montes, J. L. (2005). *La intervención de abogado y procurador en el proceso civil*. Madrid: Tecnos.

Gutiérrez de Cabiedes, P. (2000). *La tutela Jurisdiccional de los intereses supraindividuales: colectivos y difusos*. Cizar Menor (Navarra): Thomson / Civitas, Aranzadi.

Montero Aroca, J.; Gómez Colomer, L.; Montón Redondo, A.; Barona Vilar, S. (2010). *Derecho jurisdiccional II. Proceso Civil*. València: Tirant lo Blanch.

Montero Aroca, J. (2001). *Los principios políticos de la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil. Los poderes del juez y la oralidad*. València: Tirant lo Blanch.

Montero Aroca, J. (2007). *De la legitimación en el proceso civil*. Barcelona: Bosch.

Oromí Vall-Llovera, S. (2007). *Intervención voluntaria de terceros en el proceso civil: facultades procesales del interviniente*. Madrid: Marcial Pons.

Samanes Ara, C. (2000). *Las partes en el proceso civil*. Madrid: La Ley.

Tapia Fernández, I. (2000). *Objeto del proceso. Alegaciones. Sentencia. Cosa Juzgada*. Madrid: La Ley.

Vidal Perez, M. F. (2007). *El litisconsorcio en el proceso civil*. Madrid: La Ley.